

АВАНТАРД

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ НА ЕМІГРАЦІЇ

ІЗ ЗМІСТУ:

- Михайло Шелест:**
Молодь в житті нації
- Проф. Г. Ващенко:**
Виховання і самовиховання
- Проф. М. Ломацький:**
Українська культура
- В. Державин:**
Григорій Чупринка
- П. Курінний:**
Містами України
- Киянка Людмила Мойсеева викриває забриханість московських демократів
- Володимир Ленк:**
Як виховується молодь в західній Європі
- Ярослав Пеленський:**
Проблема зовнішньої дії й Українська Молодь
- Степан Любомирський:** Варіант Стихії
- С. Приходько:**
На хибному шляху (Рецензія)

А В А Н Г А Р Д

К В А Р Т А Л Ь Н И К

„Avangard” Journal of the Ukrainian Youth.

Видають Центральний Комітет і Крайовий
Комітет СУМ-у у Великій Британії

Редактор — Петро Кізко

Адреса редакції й адміністрації

Ukrainian Youth Association
49, Linden Gardens, Notting Hill Gate
London W. 2., England

Заступники:

Австрія:

Gulytsch Iwan, DP-Siedlung Hellbrunn, Salzburg,
Oesterreich.

Австралія:

Hrabyk Zenowij, 24, Glenview, Paddington N.S.W.,
Australia.

Англія:

Ukrain. Youth Ass'n, 49, Linden Gardens, Notting
Hill Gate, London W. 2., England.

Аргентина:

Holynskij Osep, Calle Sinclair 2966, Buenos Aires,
Argentina.

Бельгія:

Union de la Jeunesse Ukrainienne, 72. Bd. Charle-
magne, Bruxelles IV, Belgique.

Бразилія:

Galat Volodymyr, Rua Martim Alfonso 381, Curiti-
tiba - Parana. Brasil.

Венесуеля:

Jurij Pryjmak-Vashchenko, El Valle - Co'e Ueb
C. Delgado Chalbeaud Vereda 67, Casa 13, Caracas,
Venezuela.

США:

Ukr.-Amerik. Youth Ass'n. P.O. Box 211 Cooper
St. New York 3, N.Y., U.S.A.

Канада:

Ukr. Youth Association, 140, Bathurst Str., Toronto,
Ont., Canada.

Німеччина:

Ukrainischer Jugendverein, Muenchen 2, Dachauer
Strasse 9/II. Germany.

Парагвай:

Ing. Kuszczynskij Antin, Casilla de Correo 1. Car-
men del Parana. Paraguay.

Туніс:

Kaspryk Roman. Ain Draham, Boite Postale 15.
Tunisie-Afrique.

Франція:

Bunj Theodor, 28, rue de Montholon, Paris 9., France.

П О В І Д О М Л Е Н Н Я

Повідомляємо, що IV Конгрес Спілки Української Молоді
відбудеться 26. 27 і 28 січня 1952 р. в Бельгії.

Програма конгресу наступна:

1. Відкриття;
2. Вибір Президії Конгресу;
3. Привіти;
4. Відчитання й прийняття протоколу з III Конгресу СУМ.
5. Вибір Комісії:
 - а) мандатної, б) статутарної, в) пляново-резолюційної, г) бюджетової, д) комісії матки;
6. Звіт діяльності Центрального Комітету СУМ-у.
7. Звіт і внески Центральної Контрольної Комісії СУМ-у.
8. Дискусії над звітами;
9. Удільнення абсолюторії уступаючому Центральному Ко-
мітетові СУМ-у;
10. Доповіді на тему:
 - а) Ідейно-програмові заложення Спілки Української Молоді (ширша інтерпретація програми СУМ-у);
 - б) До завдань СУМ-у на чужині (про ціль, форми і методи та засоби діяльності СУМ-у);
11. Дискусія над рефератами;
12. Зміна Статуту і Правильника Конгресу та найвищих органів СУМ-у;
13. Вибір керівних найвищих органів СУМ-у;
14. Схвалення бюджету;
15. Схвалення Резолюцій Конгресу;
16. Евентуалії;
17. Закриття Конгресу.

За Центральний Комітет СУМ-у:

О. КАЛИННИК — В. о. Голови **Г. НАНЯК** — Секретар

ОГОЛОШЕННЯ

ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ при Українському Вільному Університеті подає до відома всім зацікавленим, що відкриває запис студентів (звичайних і надзвичайних) на перший рік навчання.

При вписі треба подати: 1) власноручно підписане прохання з докладною адресою кандидата, 2) належно завірених в українських установах відписи а) свідоцтва зрілості (звичайні студенти), б) звіт про попередні студії (надзвичайні студенти), 3) власноручно підписаний короткий життєпис, 4) дві світліни кандидата (для студентської виказки і архіву ІЗН).

На першому році ІЗН провадить курси: 1) Сучасна українська мова. 2) Географія України. 3) Історія України. 4) Українська література. 5) Вступ до науки про право і державу. 6) Вступ до економічних наук. 7) Історія української культури. 8) Основи соціології. 9) Пропедевтика філософії. 10) Методика культурно-освітньої праці серед дорослих і молоді.

Перший рік навчання ІЗН творить замкнену цілість знання про всі ділянки життя українського народу і закінчується іспитом.

По складенні іспиту студент дістає свідоцтво і тоді може записатись на один із відділів вищих років ІЗН. Надзвичайні студенти (які не мають свідоцтва зрілості) можуть в часі студій скласти іспит зрілості і перейти на звичайних студентів.

Всі прохання і листи просимо слати на адресу Інституту Заочного Навчання: Institut d'enseignement par correspondance, 27 rue des Bauves, Sarcelles (S. et O.) France.

Оплати можна слати місячними ратами, через Уповноваженого Інституту. Висота оплат: вписове — 6 НМ., на адмін. витрати — 15 НМ., за семестр навчання — 75 НМ.

МИХАЙЛО ШЕЛЕСТ

Молодь в житті нації

(Закінчення з попереднього числа)

Українська молодь нашого віку, як пульс, що показує стан здоров'я української нації — варта своєї нації. І цій молоді наступні наші покоління, підкреслюю, будуть співати пісень так само, як ми, сучасники, співаємо пісень нашим предкам — Байдам Вишневецьким, Богданам Хмельницьким, козацьким старшинам, Січі Запорозькій, її славі і її походам, її героїзмові, її великій козацькій любові до нас, їм невідомих правнуків. І от у цій любові до невідомих, незнаних, але рідних і найближчих, і є весь зміст поняття крові, роду — нації.

І от оце поняття крові, роду, нації пов'язує і нас, перебуваючих на чужині, перебуваючих у чужому, не в рідному оточенні, за сотки, а то й за тисячі кілометрів від тих, що б'ються, від тих, що змагаються з ворогом, від рідних степів, від рідних міст і сіл, — пов'язує в одне нероздільне ціле. І ця пов'язаність накладає й на нас, перебуваючих на чужині, обов'язки, що впливають не з нашого особистого „хочу” чи „не хочу”, а з нашого національного „мушу”. Тобто з обов'язку вищого порядку, що живе не в нас, а живе поза нами. Живе в прийдешніх після нас поколіннях, так само, як жили обов'язки в наших дідів і прадідів перед нами, що живемо нині. А тому кожний, хто бодай на хвилину забуде про ці обов'язки, той сам перед собою зрікається самого себе, зрікається свого імені, зрікається своєї крові, роду — нації.

Нація нині в поході, при чому в поході не своєю більшою частиною, що перебуває дома, а нація в поході вся, всією своєю частиною, що живе нині.

В цьому національному поході мусимо бути й ми. В які форми мусить вилитись наш похід тут на чужині?

Перше й найголовніше, ми мусимо бути гідними представниками наших воюючих братів. Мусимо бути в питаннях українського „Вірую” такими ж безкомпромісовими, якими є вони в повсякденній боротьбі з ворогом. По-друге, відчувати не лише розумом, а найголовніше чуттям, що ворог наш діє проти нас не лише там на Рідних Землях, а діє він скрізь, діє по всій землі; наступає на нас з усіх боків. Наступає колонами неприкритої ворожості, наступає колонами зміїної „доброзичливості”, наступає колонами улесливих обіцянок, наступає колонами просякнення в наші національні ряди його ворожих і шкідливих нам і нашій справі ідей і ідейок. Наступає на нас колонами провокацій і інсинуацій, і все для того,

щоб скорити нас, щоб знесилити нас, щоб знеславити нас перед чужим нам світом, виставивши нас перед цим світом в найчорнішому, в найнепривабливішому виді, але в остаточному маючи на меті не нас, українців, розсіяних по чужих усюдах, а найголовніше маючи на меті оту Воюючу Україну, оту, що бореться, що змагається, що виходить нині на світло денне, виставляючи себе перед очі світу героїчними чинами, неперевершеними діями, пишучи правду України не чорнилами, не угодами, не нотами, не скаргами і не меморіалами, а пишучи, записуючи цю правду кров'ю, муками й ділами, що дорівнюються легендам, що перевершують усе уявне. Отже не принижуймо своїми поступованнями їх святих чинів. Пам'ятаймо, що тут на чужині ворог, наступаючи нібито на нас, має на увазі їх, б'ючи нас, б'є їх. Не забуваймо про цілість і неперервність фронту батьківщини і еміграції. Творимо ж добре ім'я Україні нашою чесністю, нашою працьовитістю, нашою поведінкою, але не забуваймо про меч, який все ж таки напевно доведеться і нам підняти. Підняти в ім'я нашого українського „Вірую”, в ім'я щастя і справедливості не тільки нас, що живемо на землі, а в ім'я щастя і справедливості тих що прийдуть після нас. Готуйтесь підняти меч по заклику крові, роду, нації. Не забуваймо, що ті, що змагаються нині і змагалися вчора, змагалися не в ім'я себе і своїх інтересів земних, а в ім'я інтересів усього українського народу, в ім'я свого безсмертя.

Хай же живе безсмертя не одиниць, не гуртів одиниць, а хай живе безсмертя нації! Безсмертя української нації!

Про це мусить пам'ятати кожен українець, кожна українка, кожна людина спільної крові, роду, нації. Пам'ятати про це мусить кожний. Але молодь — серце живого покоління нації, молодь, яка мусить бути знаменом епохи, мусить не лише пам'ятати про це, але мусить змагатись за це, мусить боротись, бо кому багато дається, від того багато й вимагається. Хто бере на себе право пересемництва традицій боротьби і змагу, той мусить ці традиції і цей змаг зберігати, як святість, нести цю святість чистими й чесними руками, і збереженими в чистоті і святості передати їх потім своїм наступникам. Бо ми з вами живемо і відходимо. Ми лише учасники естафети на шляху нації. А шлях нації — дуже довгий за нами і безконечно довгий після нас. Наше завдання — не зламати ритму в нашому бігу, не збочити із шляху нації, не розбазарити національної

насаги, а навпаки, скріпити її, придобути її і передати добуте нами нашим наступникам.

Ми творимо всякі організації, ми творимо всякі спілки і об'єднання. Творимо це все не тому, що ми любимо творити, а творимо лише тому, що хочемо, намагаємось якнайліпше прислухатись своєму народові, своєму поколінню, щоб воно, а з ним і ми, створило якнайбільше вартостей. Ми творимо, але життя має свого невідомого нам контролера, який, ніби в саду садівник, підтинає все непотрібне садові і відкидає геть. Контролер життя підрізує і відкидає, як непотрібне, багато наших усяких спілок і об'єднань. Відкидає багато того, на що ми затратили дорогоцінну енергію, творячи його, сварячись між собою за нього і проти нього.

Життя відкидає безліч наших задумів, а приймає дуже небагато.

Дорогі друзі, сумівці! Ви носите на своїх грудях емблему з трьох літер—СУМ. Це ті три літери, що їх не відкинув контролер життя.

Це ті три літери, що їх дало саме життя. Це ті три літери, що виникли не в кабінетах в часи роздумувань, а на полі бою за Українську Правду. Виникли, як сила протиставлення московському наступові на українську душу, на саме українське буття. Виникли ці три літери, як символ української молоді. Вслухайтесь у це коротке слово — СУМ — і пригадайте часи, коли воно народжувалось, оце слово.

То були часи, коли по прогрях Визвольних Змаганнях Україна чи, вірніше, живе покоління землі української тих часів почало відчувати на власній шкірі „насолоду соціалістичного раю”. Це були ті часи, коли московський чобіг зняв свої революційно-всесвітнянські золівки, а почав наступати на горло Україні старим валуєвським „не було, немає і бути не може”. Це були ті часи, коли батьки почали шкодувати, що вони не всі пішли до українських армій на виборення незалежної самостійної держави, а повірили привабливим і облудним гаслам большевицької Москви, а молодь почала сумувати за романтикою Визвольних Змагань. Перед тогочасною молоддю, якій у часах Визвольних Змагань було 7-10 років, ще носились образи українського війська. Носились образи сірожупанників, чорношличників. Образи українського війська, яке боролось і перемагало, яке увійшло в їх дитячу уяву, як найрідніше, як найдорожче. В уяві покритими серпанком легенди жили 300 героїв з-під Крут. Ті 300, що стали під Крутами, щоб не допустити на Україну того нещастя, що ось тепер нищить Україну, нищить батьків, нищить і дітей-юнаків.

В пам'яті ще ятрилась рана трагедії Базару. Про Базар і про його 359 героїв-мучеників в ті часи навіть співались сліпими кобзарями думи й пісні. Про ці події дітям розповідали батьки. Герої, що кидали в очі катам слова української правди, виростали в образи, які ва-

били, притягали до себе своєю українською сміливістю й героїчною поставою. А легенда про те, що на братській могилі під Базаром виростали самі по собі хрести, підносила в очах юнаків чин базарян до понадземного.

Молодь в ті часи жила Крутами і Базаром і мріяла про продовження Визвольних Змагань. Жила цією мрією і готувалась до її здійснення.

От при таких обставинах і при таких діючих силах і повстала на Україні Спілка Української Молоді. Повстала, як організація революційна і з революційними завданнями. Повстала для продовження чинів Крут і Базару. А тому від Крут і Базару треба починати і історію СУМ'у. Бо Крути і Базар це джерела надхнення для молоді України 20-тих років. Ці джерела освячені кров'ю української молоді, і такою ж святою кров'ю молоді освячені і три літери СУМ. А того, що освячується кров'ю, не може відкинути життя. Освячене кров'ю входить в життя і творить життя. Тисячі українського юнацтва, що загинули від большевицького терору, тисячі розстріляних без суду й слідства, засланих на Соловки й Печору, виморених на каторзі, своїми муками, своїми жертвами ввели ці три літери СУМ на віки вічні в українську історію, в українську мову, в українське буття, як національну святість ввели до українського храму вічності. І не випадково українська молодь, опинившись у такій кількості на чужині, не почала шукати якихнебудь нових організаційних форм, а почуваючи себе органічною цілістю з батьківщиною, вона, для підкреслення цієї своєї неподільності з нею, відновила чи, вірніше, воскресила свою революційну організацію СУМ. Взяла не лише назву, але й зміст, окарбувавши його в короткому „честь України готов боронити!” От оце приречення боронити чести України, для кожного юнака, для кожної юначки, що носить це освячене кров'ю ім'я „сумівець”, „сумівка”, мусить стати не просто реченням, а дороговказом, мусить стати його „Вірую”, бо в цьому короткому слові юнацького „Вірую” є „Вірую” загально-національне.

СУМ виріс на Рідних Землях, виріс з українського духа спротиву. Виріс на українському ґрунті і освячений боротьбою і кров'ю. СУМ став українською святістю. А кожна святість — тому й святість, що вона є недоторкана. Святість не допускає блюзнірства. Святість не потребує прикрас і пристосувань. До цих трьох літер не може бути додано жодної літери більше, ні жодної коми, ні жодної титли. СУМ є СУМ і не може перетворитись на СУМА, чи СУМКа, чи ще на щось, що заманеться комусь на чужині перебуваючому. Український ґрунт не прийме до себе СУМА, СУМКа, так само, як не прийме він до себе ніякого ОДУМ'у. Україна приймає все те, що зв'язане з нею, що поставало й родилось на її землях, як вимога її духу, що стало вже традицією. СУМ є традицією України, України

воюючої, України революційної. Бережим же традиції, а тим більше — на чужині!

Лишиться на еміграції все те, що виростає і по-стає не з вимог України, а з вимог пристосування окремих людей чи їх груп до еміграційних умов, що часто-густо не збігаються з вимогою Рідних Земель. Як відомо, СУМ повстав і діяв, та діє й сьогодні, як організація всеукраїнської молоді. Але взявши собі за ціль його цілі—СУМ'у, що виник на Україні, як організація української молоді, що її ідеалом було виборення самостійної незалежної української держави, СУМ, відродившись на еміграції, прийняв і ті самі цілі. А тому все, що творилось на Україні в цей час — збройний спротив, що виливався в прославлених діях УПА — не лише відразу знайшло своє визнання в СУМ'і на еміграції і попертя цього руху спротиву: СУМ став речником цієї боротьби, пропагатором цієї боротьби серед молоді на чужині. А з огляду на те, що речником і пропагатором, а то навіть і співучасником такої боротьби було й певне політичне угруповання, то противники цього угруповання в своїй неперемірливій кампанії вели таку саму кампанію і проти СУМу, роблячи з останнього нібито прибудівку немилого їм політичного угруповання. Одним словом, і з загальноукраїнської організації молоді на чужині, на тлі ставлення до визвольної боротьби на Рідних Землях, організація молоді потрапила в колізію з тими політичними угрупованнями, що заперечували цю боротьбу і не визнавали її. Ці політичні партії і групи почали творити свої молодечі організації. Правда, всі ці організації були за своєю недовговічністю схожі з тими метеликами-одноденками, що родяться ранком, щоб вмерти надвечір; але політичним угрупованням і не йшлося про те, щоб утворити сталу організацію молоді. Їм ішлося не про довговічність організації молоді, а про перманентність творення таких організацій, аби цією перманентністю творення відволікти увагу молоді від тих політичних завдань, що лежать на молоді. Коротко кажучи: „політичні батьки” не бажали, як і не бажують, впустити до політики дітей, знаючи добре, що діти в ім'я Батьківщини, в ім'я загальнонаціональних інтересів, потопчуть під свої молоді і пружні ноги всі партійні „Вірую” батьків і на місце багатьох батьківських „Вірую” поставлять одне Вірую—Вірую України.

Таким чином, боротьба проти СУМу на чужині, вся неперемірлива кампанія проти нього, всі крики, що СУМ став прибудівкою одного політичного середовища, що СУМ став партійною організацією — є не що інше, як намагання внести і в ряди молоді трутизну амбіцій, що, власно кажучи, і є причиною всіх міжпартійних непорозумінь між політичними „батьками”.

Підкреслюємо. Що б не виникло на еміграційних теренах, якими б назвами не прикривались новоутворені молодечі організації на чужині, хай

навіть вони в свої назви, щоб підкреслити свою демократичність, вставляють і по два чи навіть по три „Д”, але коли ці „Д” вживаються, як засіб приподобитись чужині, а не виростають з українського ґрунту, не виростають з рації української боротьби, з рації — допомогти Воюючій Україні — всі вони є мертвонароджені для України. А що на чужині вони якось дихають, а інколи навіть і кричать, то це лише тому, що тут чужина, що тут кричати не забороняють, а роботи не вимагають. Ми маємо на увазі — роботи на користь України. Але коли ми прийдемо туди, на наш просяклий кров'ю чорнозем, то там він, цей чорнозем, крику не любить. Він, цей чорнозем, сам століття кричав до світу про свої муки, про свої страждання, але світ був глухий, світ не чув тих криків. І чорнозем, просяклий кров'ю мільйонів своїх ліпших синів і дочок, перестав кричати, перестав пристосуватись до вимог сильних світу цього, перестав сподіватись від цього світу допомоги і вступив в останній і вирішальний бій.

Бій не словами, не промовами до сумління й совісти ворога, бо ворог цих річей не має, і він, як ворог, цього й не розуміє. Чорнозем України піднявся на боротьбу. Піднявся сам. Поблагословив власні сили і благословляє нині тих, хто вірить у ці власні сили. Благословляє і все те, що виростало, що зародилось на ньому, і що несе в собі, в ділах своїх, його діла. А тому, що діла його нині полягають в боротьбі, він благословляє всіх, хто бореться за його — цього чорнозему — та України волю і правду.

Україна сьогодні вимагає від синів своїх, на еміграції перебуваючих, не пристосування до еміграційних умов, а вимагає пристосувати еміграційні умови до вимог Воюючої України. Все для Неї! Все, що Вона, Україна—утворила будь-коли для досягнення святої цілі — визволення, підкреслюємо, є святістю. Є святістю вже тому, що воно освячене кров'ю мільйонів. Кров'ю сумівців напоєний український чорнозем в 1929 році. Святою кров'ю сумівців напоєні сніги Сибіру, копальні Колими. Їх свята кров є на стінках Луб'янки, на цементових підлогах катівень НКВД. Їх свята кров є по арештантських вагонах, що ними перевозили десятки тисяч з України на Соловки, на Колиму, на смерть.

Україна скривавлена, але найбільше скривавлена кров'ю молоді. Не сукроватою, а козацькою, чистою, святою. Ворог якість крові молодечої дуже добре розуміє. Розуміє якість молодечої наснаги, а тому й скеровує свої вдари в молодь. Ціляє в серце живого покоління нації, щоб зробити живе покоління нації анемічним, нездатним до спротиву, нездатним до боротьби.

Нині з жодної іншої республіки в СРСР не вивозиться стільки молоді в так звані „центральні області”, скільки її вивозиться з України. А чи відомо світові, що український юнак чи юначка, якщо вони хочуть одержати високу освіту,

е а майже позбавлені права вступити до університету на Україні? Українці їдуть за високою освітою в Середню Азію, за Урал, у Казахстан, а натомість в українські університети, в університети на українській землі, привозять студентів з Москви, Ленінграда, Ташкенту, Алма-Ати.

Це робиться ворогом для того, щоб відірвати українську молодь від українського ґрунту, кинути її в таке оточення, де легше з неї вирвати коріння української непримиримости, української окремішности, зробити з неї „верноподданих”, а український народ позбавити його національної інтелігенції, а на її місце розпустити по Україні сівачів русифікації, агентів і провокаторів.

Київський університет носить ім'я великого генія України Т. Г. Шевченка, але крім цього імені в тому університеті немає нічого українського. Навіть українська мова, як мова викладів, фактично заборонена в тому „українському” університеті. Те ж саме у Львові, теж саме в Чернівцях, теж саме скрізь по Україні. Ворог, перестрашений силою українського духа, намагається закарбувати його в московські карби. Але дух є дух. Його не можна розстріляти, його не можна вислати з України. Висилаючи українську молодь за межі України, ворог не в силі вбити український дух. Він діє й там, куди його висилає Москва. Український дух діє й тут на еміграції. Діє в формі оцього відчуття єдності з Воюючою Україною, відчуття обов'язку воскресити традиції й форми організацій, що поставали колись на Україні, відчуття єдності цілей і завдань.

В той час, коли Україна веде боротьбу з ворогом, що нині панує на її священному просторі, еміграція українська бореться і мусить боротись і з тим ворогом, який хоче прийти на місце того, що сьогодні панує. Ворог України — один. Але цей ворог — багатоликий. Сьогодні він — московський большевизм, а завтра він зодягне маску московського меншевізму, чи московського „демократизму”, чи ще чогось іншого, але московського.

І завдання української еміграції, а в першу чергу, її молоді, полягає в тому, щоб в сти боротьбу з цим ворогом. Показувати його перед світом в його московській імперіалістичній суті. Зривати маску „мужів-праведників”, а показувати світові, якими вони — ці мужі — є, якими ми цих мужів знаємо. Нагадувати і показувати, що й Горьківський Лука, і цедрінський Іудушка Головльов, про людське око також були симпатичними, богобоязливими, сумирними і дуже милими людьми. Але тільки про людське око. Цими загальнолюдськими якостями вони лише прикривали свою диявольську суть, своє хижацтво і свою ненажерливість. І така московська ненажерливість була і в Івана IV, в Петра I, в усіх Олександрів, Микол і Катерин, була в Леніна, як є вона в Сталіна, як є вона в Мельгунова і Керенського, в Чухнова і Ніколаєвського.

Ім'я цій ненажерливості — московський імперіалізм.

Боротьба з московським імперіалізмом — це й є головне завдання української еміграції, як і еміграції всіх поневолених Московією народів. От у цьому пункті і є єдність фронту, от у цьому пункті і є єдність Воюючої України і України на чужині перебуваючої. Форми боротьби різні, але цілі боротьби одні.

Давайте ж єднатись на цьому відтинку. Хай нас не роз'єднує ніяке партійництво з його програмовими засадами. Хай для нашої молоді буде одна найсвятіша програмова засада — Україна, чю честь ми клянємось боронити. А честь України полягає в тому, щоб не бути Україні рабом, а нам і нашим наступним поколінням — рабами. Рабство — це й є найбільша нечесть, а воля, свобода, незалежність — от ввесь зміст чести.

Хай же ваше гасло-привіт — Честь України готов боронити — буде вашим молодечим „Вірую” і вашою молодечею програмою.

Щасти вам Боже!

П. ФИЛИПОВИЧ

Закликав червінь чарівну теплінь
У тихий сад і у поля безкраї,
І синя квітка не дзвенить: дінь-дінь,
Коли бджола крилом її торкає.
Лиш ніжний келих нахилиє їй
І тягнеться, як пролетить метелик,
І кожна мушка — радісний носій
Дарунку квітів ясних і веселих.

* * *

Навчись і ти, коли прийде твій день,
Віддати усім прозорий мед любови,
Приваблюючи фарбами пісень
Мандрівників далеких, випадкових.
І непомітно передай вікам
Оті пилли сховані насіння.
Смерть не мине, і ти загинеш сам,
Та безліч раз зійдуть твої творіння.

Проф. Г. ВАЩЕНКО

Виховання і самовиховання

Виховання можна визначити, як формування особистості людини з метою наближення її до більш-менш чітко визначеного виховного ідеалу. Кожен народ, кожна епоха мали й мають свій виховний ідеал, бо без нього неможливе саме виховання.

Так виховним ідеалом в старовинних Атонах була всебічно й гармонійно розвинена особистість, в Спарті — хоробрий, сильний, спритний і витривалий воєк-патріот, в США — ініціативна й енергійна людина, що вміє сполучати теорію й практику, в СРСР — озброєне знанням і технікою збрарддя комуністичної партії в її боротьбі за панування над світом.

Советський педагог Пінкевич визначає виховання лише як такий процес формування особистості людини, що має систематичний і пляновий характер і провадиться в спеціальних виховних закладах під керівництвом підготованих до цього людей, себто педагогів. Визначення Пінкевича в деяких пунктах має сенс. Виховання, як і всяка дія, спрямована до певної мети, мусить мати свій плян і систему. Але плян може бути розрахований на одну лекційну годину, на тиждень, на рік, а може охоплювати декілька років виховної роботи.

Справжнє виховання мусить охоплювати собою весь період розвитку дитини, починаючи з раннього дитинства і кінчаючи юнацтвом. Пляни, розраховані на одну лекційну годину або взагалі на більш-менш короткий термін, мусять виходити з основного виховного пляну й спиратись на нього. А проте не можна погодитися з твердженням Пінкевича, що вихованням можна назвати тільки такий процес формування особистості людини, що відбувається в спеціально призначених для цього закладах. Ми не мусимо забувати великої виховної ролі родини, і то не тільки в ранньому дитинстві, а навіть і в період юнацтва. Так само велику роллю у вихованні молоді має церква. В зв'язку з цим ми не можемо погодитися з тим, що вихованням можна назвати лише процес формування особистості, що відбувається під керівництвом педагогів. Крім педагогів, виховують своїх дітей батьки, виховує церква, виховує й добре організована держава, і то не тільки через школу й дитячі садки, а й через пресу, театр, кіно та інше. Таке державне виховання має може мати цілком систематичний і пляновий характер.

Але хто б не керував виховним процесом, останній має двосторонній характер і включає в себе педагога й вихованця або групу вихованців. Тому виникає питання, яка ролля кожної з цих

сторін і яке відношення між ними. В педагогіці існує два напрямки в розв'язанні цього питання. Перший має назву авторитарної педагогіки, другий — теорії вільного виховання. Представники першої течії стоять на тому, що в процесі виховання лише педагог має активну роллю. Він є суб'єктом виховання. Вихованець має пасивну роллю, він мусить цілком підлягати виховникові і є лише об'єктом виховання. Однією з найтипівіших форм такого виховання було виховання спартанське. Дитину розглядалось тут як власність держави. При народженні її оглядали спеціально призначені для цього мужі. Коли вони визнавали, що з новонародженої дитини може вирости здоровий, міцний воєк або здорова жінка, дитині залишали життя, коли ж дитина була слабою, її кидали з скелі, як непридатну для держави. До 7 років дитину виховувала мати, а потім вона переходила до спеціального гуртожитку, де її виховували педагоги. Виховання було дуже суворе. Метою його було виховати здорових, міцних, спритних, дисциплінованих воєків, що могли б підтримувати суворий лад у країні і боронити її від ворогів. Тому дітей виховували в надзвичайно суворій дисципліні, і часто навіть без усякої провини, лише з метою виховати в них терплячість, жорстоко били їх, вимагаючи, щоб діти жодним звуком не видавали своїх страждань.

На засадах повної авторитарності було засновано й виховання в старовинних юдеїв, що довго зберігали патріархальний устрій суспільного й родинного життя. „Сокрушай ребра сина твого, поки він малий“, — сказано в книзі Ісуса сина Сірахового. Такий самий характер мало й виховання в середніх віках у Західній Європі, особливо виховання монастирське, де також широко вживалось кар на тіло, і де вимагалось від вихованців повного послуху супроти виховника. На Україні в княжі часи виховання мало порівняно лагідніший характер, про що свідчать такі пам'ятники письменства, як „Поученіє Володимира Мономаха“.

Зате крайньою авторитарністю відзначається „Домострой“ московського протоєрея Сільвестра, сучасника Івана Грізного. Як показує назва цього твору, він присвячений питанням організації „дому“, себто родинного життя. Значне місце присвячено в ньому й вихованню. За Сільвестром, батько є необмеженим господарем в родині. Йому мусять безумовно коритись дружина, діти й слуги.

За порушення волі господаря, господар має карати, переважно на тілі. При цьому протопоп Сільвестер дає детальні вказівки, як і за що карати.

Ідеї авторитарної педагогіки мали своїх оборонців і серед педагогів-теоретиків ХІХ ст. Таким був, між іншим, славетний педагог і філософ Гербарт. На його думку, дитині властива „дика жвавість“, яку в інтересах виховання треба стримувати. Одним із засобів для цього є кари, як от позбавлення волі рухів на якийсь час (карцер), догами і т. ін.

Як видно з вище наведеного, однією з характерних рис авторитарної педагогіки є визнання кар, як необхідного засобу у вихованні. Такий погляд на методи виховання цілком логічно виникає з основної засади авторитарної педагогіки, — що суб'єктом у вихованні є лише педагог, а вихованець є лише об'єктом, що має цілком коритись волі виховника.

Такі в загальних рисах основи авторитарної педагогіки, що до останнього часу, принаймні в практиці родинного і шкільного виховання, не втратили значення.

Повною протилежністю авторитарної педагогіки є теорія вільного виховання. Перший сформулював її французький письменник і педагог Жан Жак Руссо. Він був великим прихильником природности в житті й вихованні і ворогом всякої штучности. „Все виходить прекрасним з рук Творця, і все псується в руках людини“, — писав він у своєму знаменитому творі „Еміль“. На його думку, золотий вік людство пережило в давньому минулому, культура й цивілізація, відійшовши від природи, внесли в життя людини страждання, несправедливості й нещастя. Тому людям треба повернутись до природи і жити відповідно до її законів. На засадах природности мусить бути побудоване виховання. Останнє Руссо фактично зводить до природного розвитку. Дитина, живучи серед природи вільно, без усякого примусу з боку дорослих, розвивається відповідно до своїх природних нахилів і здібностей. Роля виховника в основному полягає тільки в тому, що він створює для дитини відповідні умови її розвитку і оберігає її свободу.

В ХІХ ст. крайніми послідовниками Руссо були Еллен Кей, що написала цікаву книжку „Вік дитини“, і Лев Толстой, що пробував застосувати теорію вільного виховання в заснованій ним Яснополянській школі. Елементи теорії вільного виховання, але в поміркованій формі, можна відзначити в системі італійського педагога Марії Монтессорі.

Обидві коротко розглянуті нами теорії не можуть нас задовольнити. Авторитарна педагогіка занадто принижує особистість вихованця, обмежує його ініціативу і розвиток творчих сил. Хиби такої системи виховання виявила багатівікова практика, і тому така педагогіка викликає так багато заперечень, особливо в найновіші часи, коли життя потребує людей з великою ініціативою і розвиненими творчими здібностями.

Але не може нас задовольнити й теорія вільного виховання, принаймні в такій формі, як її подають Руссо, Еллен Кей і Толстой.

По-перше, багато дітей мають від природи зародки негативних, а іноді навіть хворобливих рис. Коли покластись виключно на природу дитини і не спрямовувати її розвитку в напрямку виробленого суспільством ідеалу, негативні риси її вдачі можуть взяти гору над рисами позитивними. Крім того, слід взяти до уваги і вплив оточення. Виховання дитини серед природи, що його описує Руссо в своєму „Еміль“, є утопія, бо відгородити від впливу суспільства з його культурою, цивілізацією, з його поглядами й звичаями — в сучасних умовах неможливо. Та й це відгороджування бодай до 12 років, як це радить Руссо, було б тільки на шкоду дитині, і вона росла б якимсь дикуном, далеким від культурного життя.

А головне те, що мала дитина є суттю безпорадна істота, безпорадніша за будьяку тварину. Вона вимагає найпильнішого догляду за собою. З роками дитина набуває досвіду, але до повного формування її особистости, що буває вже після юнацтва, вона потребує керівництва з боку досвідчених дорослих. І це керівництво особливо потрібне в нові часи, коли культура й цивілізація досягли такого високого рівня, коли суспільне життя набуло таких складних форм.

Отже питання про виховання й самовиховання, поставлене нами на початку цього розділу, треба розв'язувати в першу чергу на ґрунті психології.

Психологія каже нам, що всі вищі розумові процеси, як от логічне мислення і творча фантазія, відбуваються за участю волі, себто мають свідомий цілеспрямований характер. Велику ролю відіграють в них дві форми уваги: увага самовільна і вища форма несамовільної уваги, що шляхом довгочасової праці в певному напрямку виробляється на основі несамовільної уваги. Коли, напр., учень розв'язує якусь бодай легеньку математичну задачу, або заучує якийсь вірш, або читає з розумінням книжку, тут неодмінно бере участь його воля. Навіть тоді, коли учень слухає лекцію вчителя, то й тут не обходиться без участі волі. Треба, щоб учень, сказати б, відкрив свою душу для сприймання змісту лекції, бо інакше він буде лише чути голос учителя, а сприймати її змісту не буде.

Те саме треба сказати про вищі почуття, які міцно зв'язані з вищими розумовими процесами. Щоб милуватись з якоїсь картини, я мушу мати відповідний настрій і розуміти її сенс. Щоправда, краса моря відразу ж, без усяких міркувань, захоплює мене; так само безпосередньо захоплює мене музика. Але й для них я мушу мати відкриту душу. В суспільстві часто вживають вираз „насилно милити не будеш“. Але сенс його значно глибший, ніж той, який у цей вираз звичайно вкладають. На ґрунті насильства не може роз-

виватись ні любов, ні краса, ні добро, бо все це вияв свобідної волі людини, як образу й подоби Божої. Без свободи не бути й творчості, ні в галузі науки, ні в галузі мистецтва. Нам на це можуть зауважити, що в ССРСР, країні найстрашнішого терору й насильства, все ж таки існують наука й мистецтво. На це ми маємо відповісти так. В більшості випадків це не є справжня, об'єктивна наука, що без перекручень відбиває істину, а тим більше це не є справжнє мистецтво. Крім того, слід пам'ятати, що в ССРСР серед науковців і письменників є якась частина переконаних комуністів і прихильників большевицького режиму. А головне те, що людину не можна зовсім позбавити свободи думки і перетворити її на тварину. Отже аби мінімальну внутрішню свободу мають і ті науковці й письменники ССРСР, що пишуть переважно не те, що вони думають. І твори їх, чи в галузі науки, чи в галузі мистецтва, настільки є наукові й мистецькі, наскільки вони є вільними. Все це дає нам право на такі висновки щодо виховання і самовиховання.

1. Виховання ми не можемо розуміти як такий процес формування особистості вихованця, в якому останній має тільки пасивну, сприймаючу роллю, а педагог має роллю виключно активну. Іноді педагога порівнюють із скульптором, що бере брилу мармуру і з неї, відповідно до образу створеного його уявою, вирізьблює високомистецьку статую. Це порівняння цілком відповідає авторитарній концепції виховання. Але воно не має під собою психологічних підстав. Вихованця не можна порівняти з примітивною, бездушною матерією, він є розумна істота, що має свою особистість, з певними властивостями, з певним покликанням. Тому вихованик не має морального права насильно ламати особистість вихованця, ігноруючи його психічні властивості. Та суттю таке ламання може дати лише жалогідні наслідки. Засаду авторитарної педагогіки найпростіше й найлегше можна застосувати в галузі розумового виховання. Але й тут практика показала, що примусом важко вбити в голову якісь знання. Коли вихованець учиться лише з наказу, без усякого зацікавлення, коли мотивом, що спонукує його до навчання, є лише страх перед карою або низькою оцінкою, то знання з великим трудом засвоюються ним, вони не стають органічною частиною його „я”, і тому вони скоро забуваються, як щось непотрібне, ззовні накинута. Недарма учні старої школи, виходячи з неї, після випускних іспитів палили шкільні підручники, як щось ненависне і непотрібне.

Тим більше не можна побудувати на ґрунті примусу виховання естетичного, морального й релігійного. Не заторкнувши живих струн душі, самими лише холодними нотаціями, і тим більше — зовнішньою дисципліною, не можна зробити вихованця моральним, а тим більше не можна

прищепити йому тонкого естетичного смаку, або високих релігійних почувань.

А зокрема самим лише авторитарним способом не можна виховати в людині характеру. Основною рисою характерної, вольової людини є здібність ставити перед собою чітко визначені завдання і здійснювати їх, не зважаючи на всякі перепони. Характерна людина це людина ініціативна й енергійна. Зрозуміло, що такою не може бути людина, що від раннього дитинства до років зрілості не діяла самостійно, не виявляла жодної ініціативи, а лише виконувала накази виховника.

А проте ми не мусимо забувати того, що було сказано вище про слабкі сили дитини, про її недосвідченість, про те, що вона потребує керівництва.

Тому процес формування особистості людини, починаючи з раннього дитинства і кінчаючи юнацтвом, мусить включати в себе, як органічно об'єднані елементи, виховання і самовиховання. Речником першого є виховник, речником другого — вихованець. Однією з умов успішного виховання є авторитет виховника. Але це не є зовнішній авторитет, що спирається лише на вік виховника та його становище як такого і підтримується виключно суворістю й карами або нагородами. Це є авторитет внутрішній, що спирається на почуття щирої пошани й навіть любови до педагога. А така любов можлива тільки тоді, коли виховник любить вихованця, знає його психічні властивості, розуміє його прагнення та інтереси, не ламає його волі, а тактовно й мудро спрямовує її на вірний шлях. В такому випадку між виховником і вихованцем утворюється єдність. Вихованець охоче і з вірою сприймає те, що подає йому виховник, а останній, не насилуючи волі вихованця, веде його вперед. Виховник діє на свідомість і волю вихованця, але так, щоб цей сприйняв його науку й поради, як щось своє, згідне з його власною волею, бажане для нього. Разом з тим виховник усіма засобами стимулює власну ініціативу вихованця, його творчі поривання. Таким чином виховання переходить у самовиховання. Це стосується до всіх галузей виховного процесу: виховання розумового або освіти, виховання естетичного, морального, релігійного, і нарешті виховання фізичного. В процесі навчання вчитель подає учням певні знання, допомагає їм оволодіти здобутками науки, а разом з тим стимулює їх самостійну працю в напрямку поширення знання і розвитку творчих розумових здібностей. З цією метою він рекомендує учням певну літературу, підтримує інтерес учнів до знань, до самостійних дослідів над природою, підтримує нахили до самостійної творчості в галузі науки чи мистецтва.

В галузі морального виховання педагог, не обмежуючись розмовами на морально-релігійні теми, стимулює моральні чини вихованців.

Саме таким шляхом ішов у своїй виховній роботі найвидатніший педагог нового часу Песталоцці. Він писав про своїх вихованців: „Іх руки лежали в моїй руці, іх очі дивились в мої очі, іх радощі були моїми радощами”.

Виховання і самовиховання, як елементи єдиного виховного процесу, мають різну роллю в різних періоди життя вихованця. Що молодшим є останній, то більшу роллю в формуванні його особистості має виховання, і меншу роллю — самовиховання, і навпаки, що старшим є вихованець, то більшу роллю в його розвитку має самовиховання. Але ці обидва елементи мусять входити в процес формування особистості. Мала дитина

потребує найніжнішого догляду з боку матері, а проте мати зробила б помилку, коли б не давала дитині можливості побавитись самій. Юнак 17-18 років мусить виявляти значну самостійність, як у своїй праці над поширенням і поглибленням своїх знань, так і в праці над виробленням волі й характеру. Але й він потребує керівництва з боку досвідченого керівника. Тільки тоді, коли кінчається юнацтво, і молода людина стає на власні ноги, керівна місія педагога закінчується. Щасливий педагог і щасливі вихованці, коли в їх душах збережеться взаємна любов, коли роки навчання пригадуватимуться як щасливі роки життя.

Проф. М. ЛОМАЦЬКИЙ

Українська культура

(Продовження з „Голосу Молоді” ч. 7-8(16-17))

КУЛЬТУРА ПЕРЕДХРИСТИАНСЬКОЇ ДОБИ

Сьогодні знаємо, якщо не зовсім докладно, то приблизно, як жили наші предки перед більш як тисячу роками. Правдивого Бога вони не знали, вірили в різних божків, але вміли вже їх постаті вирізувати з каміння, або витесувати з дерева і прикрашувати їх різьбами. Вміли випалювати різне начиння з глини і прикрашувати його малюнками-візерунками тварин і рослин. Вже тоді різнилися від своїх сусідів не лише мовою, але й побутом, звичаями й культурою. До сусідів, ляхів і москалів, як до менш культурних і дикоживучих, відносились з погордою, уважаючи їх звичаї і життя мало відмінними від звичаїв тварин. Про москвинів пише наш літописець тодішніх часів так: „Москвини живуть у лісі, як усяка звірина, їдять усе нечисте і бувають у них розмови про сороміцькі речі перед батьками і перед жінками, і немає в них весіль...” Вже в ту сиву давнину творить наш народ усякі пісні, обрядові і історичні, биліни, веснянки, купальські і обжинкові, пісні глибоко поетичні, які мають високу мистецьку вартість і яких не має ніякий другий народ світу. Деякі з тих пісень перетривали віки і задержались між нашим народом по сьогоднішній день, як, наприклад, старовинні колядки і різні обрядові пісні. Про життя і культуру наших предків із часів дохристиянських масмо вістки, що їх нам передали старогрецькі, а пізніше арабські історики. Всі вони передають, що вже в тих давніх, передхристиянських часах славилися наші предки високою, як на ті часи, культурою і мали досить часті і тісні зв'язки з іншими високо-культурними народами. Мали вони вроджений хист і нахил до сприймання від чужинців усього, що добре й гарне. Коли довели народи вели кочове життя, переносились з місця на місце, тоді наші предки вели життя осіле, мали свої постійні селища й міста, городи. Мали свої господарства, управляли землею та плекалі й випасали великі стада всякого скоту, були добрими ловцями дикої звірини і купцями, які мали торговельні зносини з далекими краями і народами. Були незвичайно багатими людьми так, як багатою на різні скарби і плодючою була їхня земля. При тому всьому

були вони незвичайно хоробрими і завзято обороняли свою землю перед дикими, кочуючими азійськими племенами і ордами. Понад усе цінили славу, а найбільше поважали людей хоробрих і відважних. Про тих наших предків писав грек Маврикій, що: „вони войовничі, мають зброю, списи і луки зі стрілами, напоєними отрутою. Всі дуже витривалі і сильні тілом. Люблять свободу й вільність, ненавидять чужу владу й неволю. Дуже багаті, мають багато скоту і збіжжя. Вони надзвичайно гостинні, а жінки чесні понад міру”. Інший грек Гіппократ подивлявся багатства землі наших предків. Наші предки вже в ту сиву давнину жили культурним життям, а сліди тієї культури, всяке начиння оздоблене прикрасами, малюнками і різьбами, находимо ще й сьогодні. Вони мали вже тоді вироблені форми культурного життя, чим дуже відрізнялися від своїх сусідів. Передовсім їхня хліборобська культура стояла дуже високо. Але не нижча була і їхня духовна культура. Їхні тодішні вірування і обрядові звичаї обвіяні були чаром поезії й краси. З тих часів понині заховались колядки, щедрівки, купальські пісні і веснянки, які перейшли потім до християнських святкувань і звичаїв і сьогодні ще збуджують в нас подив і захоплення своїм мистецтвом і красою.

З розбудовою нашої княжо-державної організації, культура народу значно піднеслась і поглибилась. Багате й можливе життя народу — це ж пригоже підложжя для розвитку культури, а вбогости і матеріальних недостатків ніхто в часах княжої нашої держави не знав і не терпів. Вже сама буйна, багатством надихана природа давала всі можливості достатнього, а тим самим і високо-культурного життя. Сплавні ріки, повні риб, ліси з мільйонами дикої звіра і птаства, а в дуплах дерев повно меду і вошни, степи з запашними буйними травами, як пасовиська для безчисленних стад усякої худоби й коней, незвичайно родюча земля, а в ній різні копалини, все те давало матеріальне підложжя під духову культуру народу. Княжа держава нав'язує тісні торговельні, династичні і культурні зв'язки з усіма тодішніми державами Європи. Столиця держави

Київ, що лежить на шляху до однієї, тоді найкультурнішої держави поміж усіма державами, Візантійської імперії, веде з нею торгівлю на великі розміри. У Візантію везуть наші купці пребагаті плоди української землі — хутра різного роду, меди, сукна, полотна і т. д., а відтіля привозять дорогі товари, які заспокоюють не лише матеріальні, але й духові, культурні потреби українського народу.

Українські купці нав'язують торговельні відносини навіть з Арабією, Італією, Іспанією і Францією. Другим торговельним осередком стає пізніше Галич, столиця Галицько-Волинського князівства. Галич веде річним шляхом, по Дністрі, торгівлю величезних розмірів з південними, а сухопутним шляхом із західними країнами. Росте багатство, а разом із ним процвітає культура нашого народу. Населення наших земель займається не лише хліборобством, випасом худоби, ловцтвом і торгівлею, але й ремеслом, як теслярством, лончарством, ткацтвом, кушнірством, шевством і ковальством, а їхні досконалі, повні артистичного смаку вироби стають знані по всіх сусідніх краях.

КУЛЬТУРА КНЯЖОЇ УКРАЇНИ

З хвилиною прийняття нашими предками за часів князя Володимира Великого християнської віри, культура набуває великого розмаху й сили. На наші землі приходять священники, приносять книги, закладають школи. Починається будова величавих святинь, постають монастирі, а їхні монахи переписують книги, закладають при монастирях школи і стають в них учителями. По містах, де є церква чи монастир, постають школи, в яких учиться молодь. А Київ, столиця Русі-України, не має в тодішній Європі другого так багатого і високо-культурного міста, яке могло б рівнятися з ним! В ньому вже на початку XI ст. є 400 церков і 8 базарів (ринків). Можна коротко сказати, що разом із християнством зійшла на нашу землю Божа ласка і благодать так, як це колись випроорокував і передсказав Андрій Первозваний.

Засади християнської віри й моралі глибоко западають в серця народу, а в першу чергу стають підвалиною, на якій руські князі розбудовують свою власну владу, і якими керуються у відношенні до своїх підвладних. Вони, йдучи рука в руку зі священством, стараються і дбають, щоб засади християнської віри запанували всевладно в щоденному житті народу.

І так, напр., князь Володимир Мономах перед своєю смертю роздав бідним і потребуючим великі скарби, золото, срібло і дороге каміння, а в заповіті своїм дітям наказав жити чесно й згідно з законами Божими: „Не миніть ні одного чоловіка, не помічаючи його, а кожному дайте добре слово”.

В княжій державі панує повна свобода і рівні права для всіх, а князь — це не суворий деспот, а батько, що рівно за всіх дбає і всіма піклується, хоч і часом, якщо треба, буває строгим суддею, але справедливим. А передовсім князі дбають, щоб світло правди і знання для всіх світило. Володимир Великий закладає школи, а князь Ярослав Мудрий збирає вчених і каже їм переписувати книги, щоб із них створити першу на Русі-Україні книгозбірню при церкві Св. Софії в Києві. Одним словом, за княжої держави славився наш народ не лише великими матеріальними здобутками і добробутом, але й розумним державним устроєм та високою духовою культурою, якою

перевищав усіх своїх сусідів, як поляків, чехів, мадярів, москалів. Освіта ширилась на Русі-Україні дуже скоро, бо наші предки вміли її цінити. Тож, хоч як рідкими тоді були книги, бо ж не було друкарень і кожну книгу треба було переписувати руками, то все ж появилсь їх у нас із кожним роком більше і поставали книгозбірні, бібліотеки при церквах і монастирях у всіх наших більших і менших містах. З тодішньої нашої літератури, хоч як часто наші міста і села були наражені на руїни, що їх чинили всякі вороги, коли то з вогнем ішов доробок соток літ і цезалі скарби культури, все ж таки до сьогодні здержалося понад сто цінних і вартісних книг, які свідчать про надзвичайно високу культуру княжої доби. Про ту ж високу культуру говорять нам не лише літературні твори, як хоч би така дорогоцінна перлина, як „Слово о полку Ігоревім”, пісня про похід тодішніх наших князів під проводом Ігоря на половців і битву з ними в далеких степах коло ріки Дону, — історія тодішніх князів, що її звано „літописами”, але теж і наші величаві будівлі, з яких по нинішні часи задержались: церква св. Софії, Печерська Лавра і Михайлівський монастир у Києві та багато старовинних церков по інших містах України, рештки тодішнього високомистецького різьбярства, малярства і музики. Малярство, як музика, церковний і світський спів, стояли в нас на дуже високому рівні. На княжому дворі, який сяяв багатством, красою і пишнотою, золотом, сріблом, діамантами й бриліантами, а жіноцтво пишалося багатими строями, діядемами і нашійниками, можна було побачити дорогоцінну мебіль, коври, дивани, з Далекого сходу, з Персії і Малої Азії. Перемиський князь дарує катедрі в Перемишлі Євангеліє, мальоване й окуте золотом і дорогими каміннями неоціненої вартості й артизму, бо й золотарів було в нас тоді немало. Тож і не диво, що сторонні володарі, бачачи пишноту, красу й багатство княжого двору і золотоканованого престолу, не виходили з дива, бо того всього вони в себе не мали і не могли мати. А мимо того надмірного багатства живе князь, його боїри (шляхта), дружинники, двірська служба і весь народ дуже скромно, чесно придержуючись своїх суворих звичаїв і побуту.

У наших предків дуже високо було розвинене почуття особистої честі, бо всі вони незвичайно честилюбні і безкарно не дозволяють своїй честі кому б не було нарушувати. У збірнику прав, списаних на приказ князя Ярослава Мудрого, а названому „Руською Правдою”, найвищі передбачено кари за образу честі. Закони, за якими правлять князі державою, надзвичайно розумно уложені і гуманні. Старе наше право не знає зовсім кари смерті, а тілесні кари сильно обмежені і рідко стосовані. Славилась наша держава на весь світ і гордились нею наші предки, пишучи: „О світло світлая і красотою прикрашена, земля руськая, багатьома красотою дивуєш світ: многими озерами і ріками, крутими горами, високими верхами, зеленими дібровами, широкими полями, різними звірятами і незліченими птахами, городами (містами) і селами, виноградниками, божими домами і численними вельможами. Всього сповнена земля руськая, правовірна віро християнська!” А культура українського народу розсилає своє проміння на всі сторони, блистять і сліпить очі сусідів. Її стараються наслідувати поляки, литовці і москалі, яких тодішня культура не могла навіть рівнятися із культурою України, а Московія находилась тоді в зовсім дикому стані і ніякої культури не мала.

(Продовження буде)

Проф. П. КУРІННИЙ

МІСТАМИ УКРАЇНИ

МІСТО ГУМАНЬ

Багато є міст на нашій Україні, які змагаються поміж собою своєю давниною, старовиною, багатством, красою: Київ, Галич, Чернігів, Львів, Переяслав, Холм, Запорізькі Січі, Батурин, Чигирин, Чернівці, Ужгород, Люблин, Бужин, твердині Кам'янка... Ще більше міст втратило свої назви або сьогодні вже існують не під своїм власним ім'ям, хоч слава їх не менша від інших і досі витає далеко поза межами України, як світлий спогад героїчного нашого минулого: могутня колись Ольбія (нині село Парутине) — твердиня України впродовж тисячі років, Шурукань (нині с. Богородицьке) — страшна твердиня Половецької Землі, Лебедин, Немирів, Кам'янка, Пастирське і багато, багато інших.

Серед заслужених міст України мусимо згадати й столицю давньої Куманії (Гуманщини) місто Гумань.

* * *

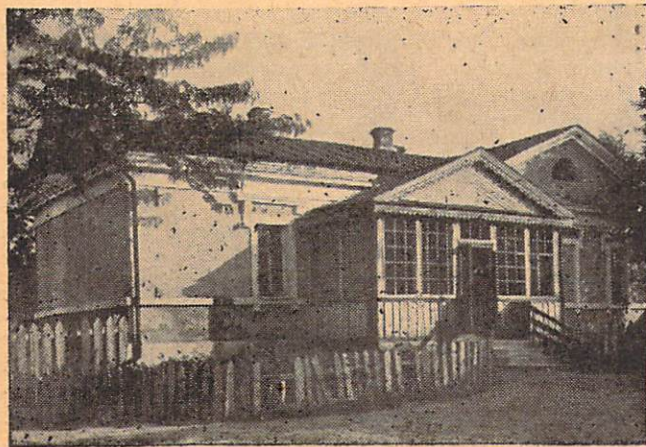
Гуманщина — славнозвісний багатий кут степової України. Край цей розвинувся квітами...

Там де Ятрань круто в'ється,
З-під каменя б'є вода,
Там дівчина Оля зветься,
Хорошая, молода.

— — — — —
Ти дівчино, ти багата,
В тебе батько й матір є,
Двір широкий, хата біла,
А що в хаті — все твоє.

— — — — —
А я бідний сиротина:
Степ широкий — то мій сват,
Шабля й піка — вся родина,
Коник сивий — то мій брат!

(Народня пісня, записана на Гуманщині).

М. Гумань на Київщині. Будинок губернатора дїбр, графа Ст. Ш. Потоцького. На оходах цього будинку гайдамаки покарали смертю губернатора, що знущався з селян.

Пишний той край свою назву має від осадзимовиць половецьких скотарів із племені куманів, що були на річці Умі-Гумі-Кумі (сучасна Гуманка), що тече через м. Гумань.

Гуманщина охоплює ґрунти й пасовиська річок Гнилого та Гірського Тикичів, Конелі, Бабанки, Кам'янки, Гуманки, Сажової, Синиці, Синюхи, Ятрані та Удича.

Це старий козацький край, край Наливайка, Острожських, Сангушок, Гуманського полку, що підпірав старого Богдана Хмеля, його полковників Богуна, Гоголя, Зеленського, полковників Сербина, Сірка, Білогруда, гетьманів М. Ханенка, П. Дорошенка, Тетері, край М. Залізняка, Гонти. Край пишних розбудов Софії Потоцької, Аракчеєва. Край талановитої діяльності Михайла Комарова, П. Демущького, митрополита В. Липківського.

Розкіш природи, заможність селян, зручні шляхи до Надчорномор'я завжди притягали на ті лани хижаків, що грабували та вбивали відвічних осельників, загарбували землю та зганяли людей з населених місць.

Ще й досі по містах, селах та лісах стоять руїни твердинь, замків та козацьких фортець, як от у Гумані, Торговиці, Косенівці, Мошурові, Старих Бабанах, Ягубці, Конелі, Охматові, Тальному, Маньківці, Краснопільці тощо.

Ще й досі риплять колеса по чумацьких шляхах: „Чорному”, що йшов до Лукомор'я (Надчорномор'я), „Гардовому”, що швиденько перебігав через Ягубець, Максимівку, перескакував через пороги ріки Бога на Рашків, а далі поза лозами прямував до Дунаю та Царгороду, та знаменитий шлях „Удич”, що вже за княжих часів висилав чумацькі валки по сіль до Коломиї.

Чорний ліс, холодний, грізний, непроглядний заступав, як і тепер заступає, їм дорогу.

Та й хороший той край Гуманщина, коли розцвіте й зазеленіє своїми 2040 різними квітами, як защебече сотками птахів, застрекоче, задзвенить і загуде безліччю мушок, комариків та коників або спочине над ставками Софіївки, коли повний місяць залле сріблом тополі, берести та кучеряві верби по скелях та каміннях, відіб'є у воді пишну білу колонаду старого павільйону на так зв. „Острові Коханія”, заіскриться самоцвітами на каскадах і водограях, заирне через водяну завісу до „Храму Венери”, в „люстерко Діяни”, до „сімох струмочків”, до „ужів”, до „печери левії”, на „Слісейські луки”, до „чотирьох братів”, до обеліску „розбите життя”, до ханських і турецьких альтанок із золотими рибами, і спиниться раптом перед однією з могутніх брил каміння, де в карти програли багато людей і хортив...

А вдень — сонця, сонця... Степ стелиться, мріє могилами, мигтить, мерехтить, пащить, марить тихими водами та перелісками, пахтить нивами й гречками і дихає чебриком та евшан-зіллям...

* * *

Гуманщина ніколи не була пустою. В московській та польській літературі років зо двісті її описують, як край колись безлюдний, пустий, нікому не належний, що був заселений і культивований лише заходами Польщі та Московщини.

Це неправда. Насправді Гуманщина ніколи не була пустою. Викопані з гуманської землі рештки минулого життя — руїни осель, хат, речі вжитку — свідчать, що на Гуманщині люди вже жили за яких 16.000 років перед народженням Христа, ще за життя тут великих слонів-мамутів, носорогців, печерних левів тощо. В часі від 10.000 до 4.000 р.р. перед Н. Хр. люди жили з рибальства, виготовляли вже випалений на вогні чудернацький посуд зі шпичастим дном, користувались до праці знаряддям із кремінних скалок, (наприклад, селище в Володимирівці, Білашках тощо). Від 4000 р.р. перед Н. Хр. аж до наших днів людність Гуманщини живе з хліборобства та тваринництва, будує свої селища й хати так само, як тепер наші люди роблять (хата глиняна з сіними й піччю, з розмальованими долівками й стінами); селища — колом, з громадськими будівлями і святинями в середині. В культурі цих людей, що зветься тепер науково „трипільською”, вже помічаємо багато таких виробів, які ще й тепер зустрічаються в побуті наших людей по українських селах і хуторах, як от посуд, глиняні статуетки, зображення одягу, їжа, звичаї.

Тими селищами Гуманщина засіяна вся вщерть. Наприклад, у с.с. Томашівці, Сушківці, Пеньожкові, Попудні, Красноставці, Колодистому, Кочержинцях, Телянках, Майданицькому і багатьох інших. Серед цих селищ трапляються такі багатющі, що їх можна вважати ніби за столиці цілого племені (напр., Володимирівка).

Від 1000 літ перед Н. Хр. ми надibuємо на знахідки т. зв. „білогрудівської культури”, що ще користалась для хліборобства із кремінних серпів, для обрібки дерева — з кривих кремінних ножів, для шиття — з костяних шил, для обрібки шкіри — з костяних шкрябків та доліт. Вже вживали також, як знаки старшин, роду, — булави з каменя, вже виробляли знаряддя з міді і бронзи; мали добрі мечі, сокири, списи, чингали, ножі та кам'яні келепи, такі, які потім були в ужитку родові князі, що на знак своєї влади мали вже корони і оздобу одягу та зброї з щирого золота. Отож Гуманщина, як і вся Україна в той час, була вже державною. Це була найстаріша державність, про яку збереглися вже перекази греків, так зв. „кіммерська”. З того часу знайдено вже посуд місцевої роботи, на якому є письма. Україна вже тоді користувалась з письма.

Від 7-го сторіччя перед Н. Хр. на Україні з'являються грецькі колоністи. Вони засновують серед нашої степової людности торговельні факторії-контори. З їх записів починаємо знати про Україну більше. На Гуманщині з того часу маємо могили князів (біля м. Гумані, с. Новосілок, Ризиної, Петраківки, Рижанівки, Линців) та просторі городища-зимовища (Кальник). Гуманщина належала до системи скитської держави на Україні. З часів від Р. Хр. до 7-го сторіччя на Гуманщині рясно розвинуті селища й цвинтарища хліборобської людности. Їх легко визначити в часі, бо в руїнах хат і в похованнях часто знаходяться римські або візантійські монети. Довший час вважали, що ці поховання належать готам, які в той час збройними ватагами захопили владу на Україні і заснували т. зв. „державу Германиріха”. Але новіші дослідження виявили, що таких поховань немає на прибалтицькій батьківщині готів, звідки вони вирушили були на Україну. Думали, що то сармати. Нові розкопки показали, що сармати мають інші, відмінні поховання. Натомість виявлено, що такі поховання були вже й раніш на Україні, перед прибуттям готів і сарматів, і що вони потім збереглися аж до київської княжої держави і належали до культури давнього племені антів, яких частина дослідників вважає за слов'ян. Центральним осідком антів на Гуманщині, правдоподібно, було місто, від якого залишилось городище в с. Колодистому.

В кожному разі, в цей час Гуманщина була густо заселена і мала високу культуру (напр., хати з центральним опаленням).

Окремі знахідки з VII-X віків свідчать, що Гуманщина не була пустою і в цей час. Візантійські й сасанідські (перські) гроші в розкопаних селищах, срібні речі слов'янського виробу, велика кількість черепків свідчать, що то рештки по старих господарях краю, а не по завойовниках.

Від X до XIII стор. ми маємо на Гуманщині дуже переконливі пам'ятки, що свідчать про її заселення. Знаємо столицю торків — село Торч, знаємо місто Куніль (сучасне с. Коман згадується в літописі під р. 1150), знаємо Удич, що згадується в 1165 р., правдоподібно існувала вже й Гумань, як столиця-зимовище половців-куманів. Знаємо також могили так зв. „половецького” типу коло м. Тального, з речами пограбованими в Києві. Такі ж могильники коло сіл Пилипів та Коржової. До трохи пізнішого часу належить городище в Торговиці.

Це стверджує, що в часі Київської Русі — держави вел. князя Ярослава — Гуманщина входила в систему феодалних країв з густою людністю, і тому не дивно, що її боронив від татар литовський князь Ольгерд Гедимінович, погромивши татарів 1363 р. на р. Синюсі (Сині Води), а року 1497 князь Острожський, володар земель Гуманщини, та С. Наливайко погромили татар на р. Сороці та на верхів'ях р. Гуманки.

Напади татар примусили людинність Гуманщини та їх володарів, — старі княжі українські роди Острожських, Четвертинських, Сангушок (1516) почати укріплення цього простору замками, що замикали б „Чорний” та інші шляхи від півдня; це були замки Звенигород (коло сучасного с. Гудзівки), Торговиця на півдні, Гумань у центрі, Брацлав — на заході. Не підлягає також сумніву, що ці старі княжі маєтності не були пустою, а навпаки, були повні сіл і міст.

Потреба захисту краю викликала до життя перші загоны козацтва, борців проти насилля. Тут розпочалась діяльність С. Наливайка, князя К. Острожського, а маєтності Святополків-Четвертинських збереглись аж до большевицької влади. Двад-

цять три села Гуманщини, що згадані в архівних документах XVI стор., до цього часу зберегли свої назви. Окремі господарства сягали великого розміру, як от пасіка в с. Буках досягала 850 вуликів.

Року 1609 на Гуманщину прибуває з грамотою короля польського на володіння „гуманської пустині” пан староста брацлавський Валентин Каліновський. Хоч одержав він по королівській грамоті право на володіння на 7 миль маєтності, він насправді захопив 82 милі, а син його Мартин (1632 р.), як пишуть польські джерела, насадив тут вже біля 100 сіл та 10 містечок. Проте ці села й містечка мали старі половецько-українські назви. (Далі буде)

КИЯНКА ЛЮДМИЛА МОЙСЕЄВА ВИКРИВАЄ ЗАБРИХАНІСТЬ МОСКОВСЬКИХ „ДЕМОКРАТІВ”

Від редакції „Авангарду”

Редакція нашого журналу одержала від п. Людмили Мойсеєвої статтю, як „голос в дискусії” по українсько-російському питанню, що її провадила московська „демократична” газета в Нью-Йорку „Новое Русское Слово”. Пані Мойсеєва свій „голос в дискусії” надіслала на ім'я редактора „НРС” п. Вейнбаума. Але п. Вейнбаум повернув статтю Л. Мойсеєвої з відповіддю, яку ми передаємо тут фотокопією:

V. SHIMKIN, Publisher

M. WEINBAUM, Editor

Novoye Russkoye Slovo

Oldest Russian Daily - Est. 1910
243 WEST 56TH STREET
NEW YORK 19, N. Y.

Tel. COlumbus 5-5500

29 ноября 1951 г.

Г-же Л. Мойсеєвой,
Огденбург.

М. Г.,

При оем возвращаю Вашу статью, которая,
к сожалению, не подошла.

С уважением

M. Weinbaum
М. Вейнбаум

Як бачимо, не кожна думка може мати доступ до московської „демократичної” преси навіть в Америці, і не кожному в тій же „демократичній” газеті можна забирати „голос в дискусії”. Пилипенко й Дикий брешуть, демократи їх брехню приймають, але коли хтось пише правду, тому відповідають „демократично-ввічливо”: „к сожалению не подошла”.

От тут і зміст розуміння „НРС” демократії:

„Коль по шерсті гладіш пса,
Пес руку лізньот,
А коль малость проті шерсті —
За руку гризньот”...

Одержавши повернений рукопис, Л. Мойсеєва переслала його нам із таким супровідним листом:

„Високоповажаний Пане Редакторе! Маю сміливість звернутись до Вас з однією справою, як до редактора дорогого мені журналу „Авангард”, одразу пересилаю й мою відповідь росіянам із „Нового Русского Слова” (Нью-Йорк) яка світа Божого не побачила на сторінках російської газети, про що я й не мала найменшого сумніву, але відповідати їм спонукали мене багато моїх друзів-киян, які все ще читають „Русское слово”, хоч і обурює їх його „єдинонеділимський” тон. Діставши ж відмовну відповідь від Вейнбаума, я вирішила, не перекладаючи, послати Вам свою статтю, в надії, що, може підійде до Вашого журналу, сам же переклад не зробить труднощів Вам, бо знаю, що в редакції Вашого цінного журналу працює не один мій земляк, а в Наддніпрянській Україні російської мови вчили примусово.

Лишаюся з найкращими побажаннями для Вас та Вашого журналу. З глибокою пошаною Людмила Мойсеєва”.

Нижче друкуємо текст статті Л. Мойсеєвої:

Огденбург, 21.11.1951.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Ось уже довгий час слідкую за дискусією на тему України на сторінках вашої цікавої газети, і, апелюючи, як і ті, що писали передо мною, до вашої великодушності, прошу вмістити і мій голос в „Новому Русскому Слові”, як відклик українки-киянки.

Читаючи численні статті з українського питання в „НРС”, я зустріла часті твердження начебто в тій дискусії приймали участь і „крайньонаціоналістичні” українські елементи. Це не так, бо вони твердячи: „блажен муж, аще не ідет на совіт нечестивих”, воліють друкуватись не на сторінках російської преси.

Я ж особисто, зберігаючи почуття глибокої поваги до всього того, що зробили росіяни для поліпшення світу, дозволю собі заперечити деякі невірні висновки численних дискусій.

Отже: „Федералізм” Т. Шевченка і теза „Шевченко — приятель росіян” — зовсім невірні, хоч безапеляційний тон п. Дикого скорив навіть укра-

інця Д. Іващенко, який, як сказав сам Шевченко „на квиток повірив москалеві”, повірив у „Федералізм” Шевченка. Подивімось, що скаже нам „Кобзар” про росіян: читаючи його, як сам Шевченко нам велів, не минаючи „ні титлів, ніже тої коми”, ми впевнімось, що всі зусилля п. Дикого приліпити до Шевченка марку „одного з своїх” є марні, бо Поет величезною силою свого хисту обрушується проти гетьмана Хмельницького саме за його акт „воз’єднання” України з Росією. („Московщиною” та „москалями” — Шевченко слів „Росія”, „русский” не хотів знати). „От так то, Богдане, занастив еси вбогу сироту Вкраїну”, тощо — провадячи ідею державної незалежності України в таких безсмертних творах як „Великий Лях”, „Суботів”, „Розрита Могила”, „Іржавець”, „Сон” і т. ін. Шевченко вважав російську окупацію за найбільше лихо для своєї рідної країни, за таке лихо, яке своїм розміром перевищило польське ярмо:

„Кобзарі нам розказали... про лютії жарі,
що ляхи нам завдавали, як нас розпинали. Що
ж діялось по Шведчинні,—то й ляхи б злякались...
От так її Петрові собаки рвали—гризли...”

(„Іржавець”)

„Ляхи були, усе взяли, кров повипивали, а
москалі і світ Божий у пута закували”.

(„Невольник”)

„І я люта, а все таки того не зумію, що москалі
в Україні з козаками діють”. — Ці слова говорить
перша ворона з містерії „Великий Лях” — най-
жахливіша креатура рідного яничара — квіслінга
— після вирахування всіх своїх звірячих „подви-
гів”.

У „Псалмі 43” Шевченко називає російську
силу „ще лютішою”, аніж була сила польська,
і благає Великого Бога: „Поможи нам, ізбави нас
вражої наруги, поборов Ти першу силу, по-
бори й другу, ще лютішу...”

Поможи нам встать на ката знову!”

Для Шевченка найтяжчим злочином, смертель-
ним гріхом, була кожна, навіть мимовільна, спів-
праця з Росією: три душі з „Великого Ляху”
є покарані не лише смертю, але й вічним блуканням
над грішною землею. Три душі — це символи
національно несвідомих українців (які ще й сьо-
годні трапляються), покарані Шевченком: перша
— за допомогу гетьманові Богданові скласти „союз”
з Росією, друга — за послугу Петрові I після
поразки українських військ Мазепи під Полтавою,
третя — за симпатію до Катерини II, що злікві-
дувала останню твердиню української незалеж-
ності — Запорізьку Січ.

Невже не ясно, кого ненавидів Шевченко всім
своїм серцем і всім своїм мисленням. Бо „Мос-
ковщина — аж на серці похолоне, як її згадаю...”,
„Москалі — чужі люди, лихо роблять...” „Мос-
ковщина — кругом чужі люди; тяжко, батьку,

жити з ворогами...”, „Московщина — орда ски-
тів і варварів...”, „Москва випалила (Україну),
Дніпро спустила в сине море, розкопала високі
могили — нашу славу...” і т. д.

Його сучасники (П. Куліш та ін.) пишуть, що
він ставився „задириливо й нетолерантно до ідеї
поєднання з москалями”, і „робив з них людей,
що ненавиділи москалів”.

Не дивно, чому вже перше видання „Кобзаря”
привело до шалу, на жаль, проґресивного критика
В. Белінського, що забув у своїй злобі навіть
про межі пристойності.

Шевченко перший серед українців 19 ст. підніс
свій могутній голос в оборону гетьмана Мазепи,
співчуваючи його боротьбі проти Росії і плачучи
гіркими сльозами над його і всієї України поразкою.

(„Іржавець”, „Великий Лях”)

Не забув Шевченко і про „перевертнів-недо-
людків”, „дядьків отечества чужого”, „лакеїв
в золотій оздобі” „чужого пана”, які „за шматок
гнилої ковбаси” (або за доларя! — Л. М.) „по-
магають москалеві господарювати та з матері
полатану сорочку знімати”.

Тому не лише до зовнішних ворогів стосується
його ненависть, але й до рідних квіслінгів: „раби,
підніжки, грязь Москви”, „мерзенні каламарі,
що по московськи чешуть, сміються та лають бать-
ків своїх...”, ті „діти України”, „политі мос-
ковською блекотою”, які „поспішають матір ка-
тувати”, випивши „з московської чаші московську
отруту”.

Оце в самих лише стислих словах „русифіль-
ство” і федералізм Шевченка.

Федералізм Кирило-Методіївського Братства був
також зовсім іншої природи, ніж той, про який
пише пан Дикий. В „Книзі битія”, в тому „вірую”
Братства, читаємо: „І встане Україна з своєї мо-
гили і знову озветься до всіх братів і слов’ян...
і Україна буде непідлеглою Річчю Посполитою
в Союзі Слов’янським. Тоді скажуть всі язики,
показуючи на те місце, де на карті буде намальо-
вана Україна: „От камінь, его же небрегоша зиж-
дуці, той бисть во главу угла”.

Тут ясно говориться про федерацію слов’ян
під керівництвом України, не Росії. І в цьому
— величезна різниця. А Шевченко йшов ще далі,
тому й кара Шевченкові, заарештованому у справі
Братства, була без порівняння важчою, ніж брат-
чикам, бо Шевченко для Росії був ненависним
Мазепинцем, самостійником і націоналістом, що
провадив у життя ідею гетьманів: Виговського,
Мазепи, Орлика, Полуботка, графа Капніста і ав-
тора „Історії Руссов”.

Шевченко є саме духовим батьком усіх наступних
українських самостійників-націоналістів, серед яких
— чи хочуть того „самоотвержені малороси”, чи
не хочуть, — зустрічаємо значно більше „східних”
українців, не „галичан”: Олена Пчілка, украї-
нська письменниця, що не дозволяла своїй доньці,

„поетці українського рiсорджiмента” — Лесi Українцi — навiть читати російською мовою (чи не „звiрячий шовiнiзм?”), побоюючись русофiльства, в полонi якого перебував її брат М. Драгоманiв.

Леся Українка: „Любов до рiдного народу навчило її ненависти до ворогiв чужинцiв, що запалили на українському вiвтарi вогонь неправдивим богам”; її належать гасла, що кличуть до повстання („Не ми уб'єм, то нас вони уб'ють”) проти „полону, та не в чужий землi, а в нашiй власнiй”. Вона пророкує загибель „Нового Вавилону”—росiйської окупацiї в Україні. В своїх драмах i поемах („Оргiя”, „Роберт Брюс” та iн.) вона творить iдеальнi образи нацiоналiстiв — героiв своїх народiв (Антей, Брюс та iн.). У славетнiй драмi „Бояриня” вона доводить перевагу української культури над російською.

Микола Мiхновський, основоположник сучасного українського нацiоналiзму — вже 1900 року висуває iдею української державної незалежності: „Самостiйна Україна” i konieczнiсть боротьби за її здiйснення. „Ми проголошуємо, що вiзьмемо силою те, що нам належить по праву, але вiднято в нас теж силою”.

Дмитро Донцов, iдеолог українського нацiоналiзму, надав iдеї наукового уiрuntuвання, розвинув основи українського державництва, завдав остаточного удару марксизмовi та русофiльству серед українцiв. „З його духа печаттю” йшли i йтимуть мiльйони українського юнацтва пiд його прапорами „Самостiйности” (1912 р.), „Нацiоналiзму” (1926 р.), „Традицiоналiзму” (1944 р.).

До тих самих iдей визнавалися: С. Руданський, М. Старицький, Б. Гринченко, В. Самiйленко, О. Олесь, М. Кулiш, К. Буревiй, Г. Косинка, О. Влизько, М. Зеров, М. Драй-Хмара, М. Фiлянський, Позичанюк та iн.

Микола Хвильовий, великий український письменник, вiд комунiзму та принципу „спiльного котьолка” приходив до нацiоналiзму: „Геть вiд задрипанки Москви!”.

Євген Маланюк, — видатний український поет, створив величний мiт України-Руси-Гелляди, як антипода Москви, „варварам з краденим iм'ям”, „псевдоплодському гамузовi”, „суздальському хаосовi”, „глухiй Гiперборей”. Його „планетарнi” російськi „масштаби” перекликаються з заявою Дикого про те саме. „Ця фiлософiя російська здається надто ненова: Русь-Рим, христюлюбиве вiйсько, синод, нагайка, Петербург та хижий свист сибiрських пург, — а втiм масштаб поширивсь значно: з „освобожденiя славян” наш Смердяков вже мрiє смачно про „пролетарiї всех стран”. Не „жит”, не „хрест” i не „проливи” — тепер вже „п л я н е т а р н и й п л я н — московського босяцтва зливи перехлопнуть за океан”...

iншi письменники-нацiоналiсти („схiднi” також): Ю. Липа, О. Ольжич, Л. Мосендз, М. Грива, Ю. Клен, О. Телiга, М. Орест, Я. Славутич, Карпенко-Криниця, М. Щербак, Л. Полтава та iн.

— не лише „мрiяли”, але й писали, пишуть i писатимуть про „самостiйнiсть”.

Близькi до iдеї „нацiоналiзму” i „сепаратизму” десятки „схiднiх” українських видатних учених (професори В. Щербакiвський, Г. Ващенко, П. Курiнний, В. Державин, О. Оглоблин, В. Сiчинський та iн.), мистцiв, скульпторiв, музик, артистiв, журналістiв — М. М., (що, на превелике розчарування п. Пилипенка, не є галичанин), І. Вовчук, К. Кононенко, М. Приходько, В. Шульга, С. Пiдгайний, С. Кокот та iн. Так виглядають „галицькi сепаратисти-нацiоналiсти”(?!).

Немає сумнiву, що, як дiти однiєї матерi, галицькi українцi дали свiй великий вклад у спiльно-українську скарбницю Духа, подарувавши Україні таких великих i достойних синiв, як король Данило, гетьман Сагайдачний, письменник І. Франко, митрополит А. Шептицький, полк. Є. Коновалець, ген. Т. Чупринка та численнi iншi, що з них пишасться вся Україна.

Нам, що народилися i вирости в Советському Союзi, смiшно й жалюгідно читати про переслiдування росiян українцями, бо ми добре знаємо дику розгнuzданiсть російського шовiнiзму, коли пiсля масових арештiв „українських нацiоналістiв” завдавалось репресiй мирним невинним людям України за вже анекдотичнi „злочини” (збiг синiх i жовтих кольорiв на взорi, „шовiнiстичнi” iмена дiтей — Леся, Богдан, Тарас — рiдна мова та рiдна пiсня, напр.: „Ой горе тiй чайцi...”).

„На нашiй, не свiй землi” не ми були господарями, але росiяни та їхнi вiслужники, якi „смiючись нахабно, зневажали землi чужої мови i звичай, не щадили нашої слави...” — так можна перефразувати вiдомi слова Лермонтова.

А коли ми згадаємо минуле — розперзанiсть ЧК та НКВД, голод 1932-1933 року, кривавi розправи Муравйова пiд Крутами i Києвом, часи Миколи І, Катерини ІІ, Петра І, то бачимо, що Тургенев мав рацiю, кажучи: „Нас хоч у сiмох водах мий, нашої російської суттi з нас не вимити” А ця „суть”, за словами Салтикова-Щедрiна, ось яка: „щоб ми, мерзотники, говорили, а всi iншi щоб мовчали; щоб наші, мерзотникiв, затiї i пропозицiї приймалось негайно, а всiх iнших побажання щоб лишались без розгляду; щоб нам, мерзотникам, життя було гоже, а всiм iншим щоб нi дна, нi покришки не було; щоб нас, мерзотникiв, тримали у вигодi та рознiжуваннi, а всiх iнших у кайданах”.

Про „захист сильного сусiда” України писав ще 1720 року Фрiдрiх Вебер: „Московський генерал Меншиков принiс в Україну всi жахи пiмсти i вiйни. Україна є залята кров'ю, зруйнована грабунком i являє собою всюди страшну картину варварства переможцiв” („Дас ферендерге Руслянд”, Франкфурт, 1721).

Це є вiдповiдь на запитання — „чи Україна є окупована?”.

Тому не відбирайте АБН, Бандері, Багряному, Гетьманичеві, Мельникові, Лівницькому і Мазепі права говорити від імені українського народу — все це є лідери українських впливових партій, всі вони є за самостійну і незалежну Українську Державу, а дві перші з них є проєкціями діючих підпільних організацій в Україні, і вони скажуть своє слово, і повинні це зробити, як говорили, в імені німецьких жидів жиди всього світу, коли кривава рука Гітлера по звірачому розправлялась з їх одноплемениками, — і нікому на думку не впало заперечувати їм це право, ніхто не питався їх, хто, коли і при яких обставинах дав їм це вповноваження.

Український народ, спливаючи кров'ю, сьогодні сказати сам за себе не може, — тоді говоримо, ми, його політична еміграція, бо в іншому випадку його мученицька кров впала б прокляттям на наші голови.

Наші зусилля повинні увінчатися успіхом, — дедалі більше видатних представників вільних націй (напр., Америки й Англії) підносять свій голос на захист героїчної України, яка перша стала на боротьбу з комунізмом і російським імперіалізмом. Високо достойні: англієць — ген. Фуллер, шкот — Дж. Стюарт, американці — сенатор Стассен, проф. Бернгам, мер Імпеллітері, О'Коннор кличуть

ВОЛОДИМИР ЛЕНИК

ЯК ВИХОВУЄТЬСЯ МОЛОДЬ У ЗАХІДНІЙ ЕВРОПІ

Виховання молоді є однією з головніших проблем в усіх народів. Цій справі приділяють велику увагу уряди держав, ієрархії церков, всі державні установи та політичні партії. Для цього майже всі держави творять спеціальні уряди опіки над молоддю та видають на ту ціль щорічно великі суми грошей.

Хоч у сьогоднішні часи в кожній європейській країні вся молодь охоплена державним шкільництвом, і тим самим молодь 4-7 років перебуває під безпосередньою опікою державних виховних органів, все ж вплив на виховання молоді на тому не кінчається. Уряди держав стараються ще впливати на працю різних молодечих організацій та надати їм більш або менш контрольовану програму праці.

Правда, не в усіх європейських країнах державний вплив на організації молоді однаковий. В країнах, окупованих Москвою, в Югославії та Іспанії молодечі організації під повною контролею держави. В західноєвропейських демократичних державах роля держави обмежується до фінансової допомоги різним молодечим організаціям чи установам та посереднього впливу на деякі сторони виховної праці тих же організацій чи установ.

Більше впливу в молодечих організаціях усіх західноєвропейських держав мають церкви. У Фран-

кільний світ підтримати боротьбу України за вільність і незалежність, за перемогу Божої справедливості.

Видіння наших днів, героїчну боротьбу легендарної УПА — бачив оком пророка Шевченко, коли писав: „в сльозах росли і вирости, замучені руки розв'язались, і кров за кров, і муки за муки”; на „гвалт України” налетіли орли, і вони розвалюють „Церкву-Домовину” („союз” Богдана з Москвою). „а з-під неї встане Україна” із „своєю правдою”, „своєю силою” і „своєю волею”, бо „де після програної війни йде їверілья, — там не виграють ніякі Наполеони... Кінцем є завжди вільна Іспанія”.

Я писала ці рядки не для того, щоб дискутувати з п. Диким або п. Пилипенком, бо „дискусія з алкоголіком про шкідливий вплив алкоголю на організм — це некорисна втрата часу”. Свій голос я надсилаю до таких шляхетних росіян, як Г. Александров, які своєю розумною діяльністю зможуть пом'якшити ворожі почуття українців до росіян, щоб у майбутньому обидва народи могли бути мирними сусідами, будуючи кожен своє життя вільно і самостійно.

З глибокою пошаною

Людмила Мойсєва

ції, Бельгії, Голляндії та Італії найсильнішими молодечими організаціями є якраз конфесійні організації. Навіть „Пласт” у Франції, Німеччині та частково в Голляндії поділяється на конфесійні групи. В деяких країнах вплив політичних партій займає певне місце. Це особливо помітне в Скандинавії.

Велика Британія

Особливо специфічна для Англії група молодечих організацій, що мають майже столітню традицію і не мають в жодній країні собі подібних. Це є т. зв. „Pre-Service Organisations” (Організації для підготовки до військової служби). Шість окремих організацій, поділених за родами зброї, ставлять собі за завдання виховати молодь на добрих вояків для служби своїй батьківщині. Кожна організація має свій однострій. Всі вони разом начисляють сьогодні до 30.000 молоді. Їх назви є такі: Морські кадети, (Sea Cadet Corps), Армійські кадети, (Army Cadet Force), Повітряний Вишкільний Корпус (Air Training Corps), Поліційні Кадети (Police Cadet Corps); та для дівчат: Морський вишкіл (Sea Rangers) і Повітряний вишкіл (Air Rangers).

Недавно в Англії, як і в інших країнах, створено координаційний Комітет Молодечих Організацій, до якого тут належать усі організації, за

вийнятом політично-партійних. Комітет носить назву "Standing Conference of National Voluntary Youth Organisations".

Франція

Система молодечих організацій та методика праці тут не багато різняться від інших європейських країн. Особлива ознака праці молодечих організацій, що є майже безприкладною, це повна ідеологічна свобода. Держава не робить старань, щоб здобути собі вплив на ці важливі речі. Держава дає колосальну матеріальну піддержку на працю молодечих установ, стоїть на сторожі правопорядку, і на тому кінчається роля держави, якщо відкинути загальну участь держави в громадському та політичному житті народу, що відбивається так в організаціях старшого громадянства, як і молоді. У Франції майже всі молодечі організації, за винятком Пласту та політично-партійних, є невідчужимими в релігійному та політичному житті. Останні — це Комуністична молодь (U. J. R. F.) та Соціалістична молодь (S. F. J. O.).

Пласт у Франції ділиться аж на чотири групи: Scouts et Guides de France (католики), Eclaireurs Unionistes (протестанти), Eclaireurs de France (неутральні), Fédération Française des Eclaireurs (неутральні і протестанти). Найбільш впливовими й чисельними організаціями у Франції є Технічні Клуби молоді (Maisons de Jeunes) (Французька Федерація домів-пріютів для мандрівництва), Французька Унія Мореплавства, Національна Унія Гірських Таборів і т. і. Як і всюди, існує у Франції координаційний комітет під назвою „Патріотична Унія Молодечих Організацій”. В цьому комітеті французи виявили свою оригінальність. Він охоплює всі молодечі організації включно з комуністичною, за винятком соціалістичної.

Бельгія і Люксембург

В цих двох країнах користуються з дуже пильної уваги держави. Спеціальні інспектори наглядають, щоб молодь не була експлуатована та мала можливість здобути потрібну освіту та виховання. Працю молодечих організацій в цих країнах полегшує конфесійна єдність цих країн (бельгійці і люксембуржці майже виключно католики).

Найбільший вплив тут мають Католицька і Соціалістична робітничі молодечі організації; діє тут також Пласт, хоч чисельно він стоїть позаду. Є ще „Червоні Соколи” (соціал-демократи) та „Робітничка Молодь” (Jeunesse Ouvrière) та „Католицька Робітничка Молодь” і „Союз Бельгійських Робітниць”.

Голляндія

Основною базою організації молодечих товариств в Голляндії є релігійна приналежність. Винятком становить організація „Рух Молодих Соціалістів”. Найкраще є тут зорганізована католицька молодь, що об'єднана в кілька організацій, як от: „Като-

лицька Робітничка Молодь”, „Молоді Хлібороби-Католики”, „Молоді Незалежні Католики”, „Католицький Пласт”, „Католицькі Молодечі Акції”, і інші. Далше йдуть організації протестантів: Протестантський Пласт, УМСА, УВСА і „Протестантська Профспілкова Молодь”.

Існують також молодечі організації баптистів тощо. Соціалістичними організаціями є Союз Робітничої молоді, Спортове й Культурне Товариство і Приятелі Природи. Крім того, ще діють партійні молодечі організації Демократично-католицької, Соціалістичної і Протестантсько-ліберальної партій.

Всі молодечі організації об'єднуються в одну координаційну установу:

Італія

Помимо того, що італійці дуже нерадо організуються в товариства чи установи, тут також досить сильно працюють молодечі організації. Правда, вони не такі численні, як в інших країнах, але зате є многочленими. Найсильнішою є організація католицької молоді, що начислює коло півмільйона членів. Другою є комуністична молодеча організація, що мала ще в 1947 році 480 тис. членів, однак вже поволі слабне і на сьогодні начислює коло 200 тис. членів. Діє тут також Пласт, що не є дуже чисельним, але досить активним.

Скандинавські держави

Швеція може похвалитись найбільшим охопленням молоді в молодечі товариства. 80% молоді є членами якоїнебудь молодечої організації. Вони є досить численні, але майже всі є під впливом політичних партій — ліберальної, консервативної, соціалістичної та комуністичної. Однак в більшості ці організації, за винятком комуністичних і соціал-демократичних, працюють лише в аспекті теоретично-виховному, не втягаючи молоді в жодні акції чи партійні розгри.

Подібно виглядає ситуація і в Данії та Норвегії і Фінляндії, хоч тут молодь не так численно охоплена, як у Швеції. Перевага політичного виховання в тих країнах особливо виявилась у часи II світової війни. В скандинавських країнах підпільний рух охоплював більший процент молоді, ніж в якійнебудь західноєвропейській країні. В цій ділянці вони можуть рівнятися лише до української молоді.

Західня Німеччина

Організоване життя німецької молоді є ще дуже молодим. Після розгрому гітлерівської Німеччини була опрокинена вся тоталітарна система виховання молоді, і німцям була заборонена всяка система політичної діяльності. Окупанти поставили в основу своєї політики дві головні точки: віднаціфкування і відмілітаризування. За часів гітлеризму всі попередні німецькі молодечі організації були зліквідовані і створена була одна „Гітлер-

югенд" та відповідний „БДМ" для дівчат. Розвал гітлеризму був не тільки мілітарною, але також і ідеологічною поразкою, і тому не диво, що німецька молодь опинилась в ідеологічній порожнечі. Те, що вона обожнювала недавно, було потоптане та розбите, те, чим вона недавно погорджувала, було винесене на вершини. Крім цього, це було чуже і принесене на багнетах.

Тільки дуже повільно почали, зокрема, кол. німецькі емігранти показувати німецькій молоді традицію з-перед 1933 р., і помало почали відновлюватись розв'язані Гітлером організації. Всі вони стояли дуже далеко від політики і головну свою енергію звертали на розривки й мандрівництво. Особливо мандрівництво й таборування розвинулось дуже широко та забирало велику частину програми всіх існуючих тепер молодечих організацій.

Тепер в Німеччині діють також і партійні молодечі організації, що, однак, не є дуже численними. Це є Junge Union (християнські демократи), Junger Demokrat (ліберальна партія), Junge Sozialisten (соціал-демократи). Комуністична молодеча організація є тепер заборонена і діє підпільно. Останньо постає цілий ряд інших організацій молоді політичного характеру, які або вже виявились прогітлерівськими, або ще лаявирують між старими й новими ідеями: „Молода Німеччина", БДІ та інші.

Всі неполітичні й непартійні молодечі організації в Німеччині об'єднуються в координаційні осередки (Jugendring). Сюди належать такі організації:

- 1) Католицька Молодь (Bund der Katolischen Deutschen Jugend — 14 різних організацій.
2. Протестантська молодь (Arbeitsgemeinschaft der Evangelischen Jugend — 9 різних організацій.
3. Профспілкова (DCB).
4. Профспілкова урядовців (DAG).
5. Спортові товариства (Sportjugend).
6. „Соколи" (Falken) — соціалісти.
7. Плас
8. Приятелі Природи (Natur Freunde).
9. Хліборобська молодь (Landjugend).

Закінчуючи короткий перегляд молодечих організацій в Західній Європі, хочемо відзначити, що це далеко не повний образ життя молоді. Молодь завжди жива і повна енергії. Вона часто змінює чи обновляє форми своєї активності, і тому тяжко охопити повністю всі установи молоді. Також мало уваги присвячено тут організаціям студентства, та зовсім пропущено спортові молодечі товариства. Ці два роди молодечих організацій є подібними в усіх країнах і становлять окрему проблему, яку варто б розглянути в окремій статті. Крім цього, велика частина членів студентських та спортових товариств беруть активну участь в інших організаціях молоді.

Не розглянено тут також молодечих організацій міжнародного характеру, як „Світова Асамблея Молоді", „Союз Європейської Молоді", „Об'єднання Міжнародних Організацій Праці", „Міжнародне Мандрівництво" та інші.

Ці організації розглянемо окремо.

ЯРОСЛАВ З. ПЕЛЕНСЬКИЙ

Проблема зовнішньої дії й українська молодь

Рік 1951 має своє значіння, якщо йдеться про проблему молоді. Літом того року по обох боках залізної заслони відбувалися масові імпрези молоді. Ці справи широко обговорені в українській й чужинецькій пресі. Отож можна сміло сказати, що це доказ поважного зацікавлення цією проблемою. Спеціально західній світ звернув увагу на сучасне життя й актуальні хотіння молодих людей, але, на жаль — **досить пізно!** Ці занедбаня мстяться важко вже сьогодні, особливо на відтинку **ідеологічної боротьби** обох вирішних світових потуг нашої доби, а саме: США й СССР. Можемо собі уявити, яке значіння матиме духово — ідеологічне сформування сучасної молоді, коли одного дня прийде до кінцевої розправи Заходу з більшевизмом.

Виникає питання: має Захід вистарчальний морально-політичний капітал, щоб з виглядами на успіх починати це діло? Погоджуємося принципово з Заходом, якщо йдеться про першу точку; знаємо, що в Західному світі існує глибоке почуття свободи. Однак, маємо серйозні застереження до підходу й формування цих справ відповідальними західними чинниками.

Ці застереження були спричинені досвідами, які довелося поробити українським делегаціям на вище згаданих імпрезах молоді.

ІМПРЕЗИ...

Однією з згаданих імпрез була імпреза, влаштована „Комітетом Вільної Європи", яка відбулася в Берліні.

Це мала бути протидія у зв'язку з большевицькими, „Світими ігрищами молоді й студентів". Організатори імпрези „Комітету Вільної Європи" поставили собі за ціль вплинути на учасників советських „Світових ігрищ" та показати передусім сателітам СССР, що про них на Заході не забувають. Від самого початку ця акція великі мала недоліки і в практиці показалося, що її як слід не підготували й в остаточному підрахунку вона принесла несмак.

З одного боку хотіли мати багато козирів проти большевиків, з другого ж — боялися, сказати б, „зачіпатися" з „великим русским народом". Для сучасної постави Заходу це взагалі характеристичне: на всіх імпрезах західні репрезентанти не мають відваги ясно спрецизувати своє становище.

Це саме було в Берліні. Поїхали туди також українці, але їх старалися тримати весь час на боці, а більше кокетували з московським „старшим братом". Росіяни були не тільки підтримувані, але й протекційовані через компетентні чинники й американські „приватні кола". Не зважаючи на всі утруднення, українська група вважала

за свій обов'язок встоятися на пості, співпрацювати в загальній акції і гідно боронити український національний престиж.

Другою імпрезою була:

„Зустріч Європейської Молоді“

на скалі Льорелай над Райном.

Група української молоді поїхала також на цю зустріч, щоб включитися в активну дію європейської молоді й одночасно пригадати західнім європейцям, що Європа — не є лише вони! Тут виявилось, що поняття „європейська молодь“ дуже відносне; ми пильно шукали цих європейців, але, на жаль, не знайшли. Бачили, однак, багато французьких комуністів, які займалися підривною роботою і яких дозволимо вважати радше психологічними „советчиками“. Більшість учасників не цікавилася подіями в таборі та „Екзекутив“ й це була одна з причин, чому таборова газета „Кемп“ була від самого початку оформлена, як прокомуністичний орган.

На Льорелай українська група опинилась ще в більше складному становищі ніж були наші репрезентанти на сходинах молоді в Берліні. Учасники берлінської імпрези мали до діла з сильною російською агітацією; „Лорелайці“ мусли формувати українську справу, демаскувати комуністичну інформацію, пильнувати москалів, щоб вони „неущасливлювали“ своїми „федералістичними“ ідеями ексцентричних авангардистів європейського об'єднання.

Завершенням імпрез молоді був конгрес

„СВІТОВОЇ АСАМБЛЕЇ МОЛОДІ“

в Гака, США. На цей конгрес поїхали представники канадського і американського СУМ-у, щоб заступати українську справу. Українці були єдиними представниками країн з-поза залізної заслони. Своєю участю у всіх цих імпрезах вони дали доказ своєї позитивної волі найтісніше співпрацювати з конструктивними силами Заходу. Отже, нехай ніхто не оповідає, що українці не бажають тієї співпраці або навіть „торпедують“ заходи вільного світу, якщо ідеться про створення сильного антибольшевицького фронту! Українці були, є й будуть готові до співдії, але як рівні з рівними і як ті, які мають таке ж право мати свободу, як Америка чи інші країни.

В. БЛІК

Ш О Л О М

Край дороги ромашка цвістиме
І на пагорбах мак пломенітиме,
Сам піду я ланами густими,
Зачарований небом і квітами.

Навпростець, навмання, як колись то
Невідомий мій предок ходив ними,
І мене тепер клен дзвінколистий
Чаруватиме співами дивними.

Гомонітиме тихо з ланами
Про незнане мені і невичуте...
Гей, віки, що простерлись між нами,
Чом мене безугавно ви кличете?!

Мій нащадку, що йтимеш цим полем
По борознах проораних ралами
Невзначай ти наступиш на шолом,
Почорнілий і продірваний.

Українська молодь завжди готова співпрацювати з молоддю інших країн, якщо та молодь матиме зрозуміння до нас. Того зрозуміння українська молодь на всіх цих трьох імпрезах не дістала. Наші представники не мали змоги виступати на згаданих З'їздах на повний голос, вони не отримали можливості звернути увагу світової opinio на факти підсоветської дійсності передусім на факт існування української визвольної справи, як найважливішого політичного чинника на Сході Європи.

УКРАЇНСЬКІ АСПЕКТИ

Насамперед доведеться нам розважити ситуацію, в якій українська молодь повинна буде здобувати собі відповідні позиції. Стоїмо перед фактом незвичайної активності російської еміграції. Вона має дуже великі впливи в Америці й через те лінія американської зовнішньої політики є сьогодні дуже некорисна для нашого визвольного руху. Це найкраще показалося на згаданих З'їздах: нас не хотіли визнавати тому, що це може створити колізію інтересів між американцями і „російськими демократами“.

Однак, це нас абсолютно не спаралізувало; ми при кожній нагоді рішуче й гостро виступали й боронилися проти цього такого некорисного становища.

Залишається ще одно питання, а саме: як має ставити українська молодь нашу проблему назовні?

Ми говорили до сьогоднішнього дня багато про наше лихо, наші страждання й наше поневолення. Також і це часами порібне. Але не забуваймо про одну фундаментальну справу, що жебраків і вічних бідаків понад міру не шанують. Виходячи з цього, вважаємо, що форма дії на зовнішньому відтинку мусить бути завжди ясна, тверда, свідомо й непоступлива. Перестаньмо раз-на-завжди просити, а поставмо своєю позитивною працею, ділом і чином справу так, щоб не ми, а нас просили. Ми більше заслуговуємо на такий підхід до справи, ніж інші.

Якщо ми своєю активною і позитивною працею висунемо перед світовою демократичною молоддю всю повноту української проблеми, тоді непевно нас проситимуть на кожний з'їзд чи імпрезу світового характеру. І не тільки проситимуть, а питатимуть поради, як треба вести боротьбу проти спільного ворога — московського большевизму. Бо в тій боротьбі ніхто інший, як ми, маємо найбільший і найглибший досвід.

Підійми ту знахідку, нащадку,
Підійми ті обгризені рештки —
На музейній полиці на згадку
Мають право лежать вони все ж таки.

Шолом... шолом... нездалою річчю
(Ми тебе лиш до смерті і носимо)
Не одне ти пролежав сторіччя
Під розораним шаром чорнозему...

Незачислений ворогом в здобич
І в утратах ніде не зазначений,
Ти нікому не був ні оздобою,
Ані захистом в хвилину призначену...

І, можливо час аналізу,
Зафіксують нові археологи:
— На крихкім з'іржавілім залізі
Давнини полум'яної сполохи.

СТЕПАН ЛЮБОМИРСЬКИЙ

В а р і я н т с т и х і і

У шклянках білівся пивний шум. Під ним колисалось золотаве плесо, міцніше, коли боком протискався хтось із летунів, слабше, коли ставало спокійніше в найближчому сусідстві.

Суворе, налите обличчя першого механіка протягнулось у сумніві через безвиглядність обговорюваної справи.

— Так, сер... Ця річ є для мене дуже загадкова. Я від кількох годин не можу знайти спокою. Не люблю, коли на моїх машинах діється щось незрозумілого для мене. Може ви, як командант ескадри... як його ближчий друг, заглянете в цю справу. Я пробував... та стрінувся з криком... Перший раз у моєму житті. Навіть у гарячі, воєнні дні... не мав я такого випадку. Аж тепер... прикро це.

Напроти нього сидів сивуватий вже мужчина з орлячим носом на худому, майже чорному обличчі. Холодно курих папіроску і поволі випускав дим рівними, відрахованими мірками. Не відповів нічого на слова свого співбесідника. Не змінив своєї постави, затоплений у думках.

Шклянка піднялась у твердій руці першого механіка, випорожнилась у напрямі його спрагнених уст і знов опала голосно на стіл.

— Гляньте на це, капітане... І скажіть мені, що думаєте. Не було б добре, якщо б я мав скласти рапорт полковникові...

Капітан Ставней підняв на нього пару уважних очей. Перший механік глядів на нього значуче.

— Або, якщо б такий рапорт прийшов дипломатичним шляхом... — додав тихіше, піднявся і віддавши почесь, зник між столиками.

Худорлявий чоловік не доторкнувся більш свого пива. Викурих папіроску до решти, поволі загасив вогник у попільничці і зідхнув. Підвівся теж і, не звертаючи на нікого уваги, вийшов. На його чолі рисувалась задума. Вузькі уста під орлячим носом були затиснені, коли він залишав летунський бар.

На полі блимали світла. Далекий стартвей ярко був околений білими світлами, ціле летовище визначене було прожекторами, що горіли тепер всю ніч, не так, як підчас війни, де треба було гасити щохвилини і світити тільки зголошеній машині до приземлення.

Наслухував коротко. Якийсь тримоторець наближався з віддалі до летовища. Мабуть пошта з Відня. Дурниці. Купи людських дрібничок, офранкованих поштовими марками та пустими надіями.

Діткнувся кишені і намацав папіросничку. Хотілось закурити, та ні. Залишив і нагло попрямував просто через мураву в певному напрямі.

Йшов швидко, не звертаючи уваги нінащо. Навіть на машину, що вже кружляла з пекельним гуркотом над головою, шукаючи підходу до землі. Мандрував у напрямі ангарів.

Звільнив дещо ходу, коли перед ним замайо-ріла стіна бляшаного пристановища. Одно за одним, довгими рядами давали захист змученим машинам, як добра хата стурдженому мандрівникові. А машини стояли чемно, як діти, рядочком, вдоволені і ситі, з любов'ю піддаючись пестливим дотикам вишколених рук. Так, бодай, бачив їх усе в своїй душі своїми очима худорлявий капітан першої поштової військової ескадри.

Задержався під якимсь числом, що видніло, широко вимальоване білою фарбою на хвилястій блясі. Ангар був зачинений, а проте всередині горіло світло і йшла праця.

Капітан простояв хвилину в задумі, потім сягнув до кишені, витягнув якийсь предмет, вложив до замка і перекутив два рази. Двері стали отвором.

Відсунув їх поволі набік і так само за собою замкнув. Об вуха вдарив гук механічного молота та рук біля машини.

З руками в кишенях наблизився до неї від хвоста і станув в тіні, приглядаючись двом похиленим тілам, що завзято працювали біля кадовбу моторової кабіни. Мисливець весь тремтів від ударів молота та праці свердла, що голосним криком в'їдалось в його алюмінієве тіло. Невелика лямпочка кидала відповідний кружок світла на місце праці. Капітан підняв брови поволі вгору і на його чолі зарисувалось зрозуміння...

В очах зате запалали темні світла.

Похилена при праці постає стрепенулась нагло, коли на свердлик впала чорна тінь.

— Хто тут? — гукнула.

Нагло стало тихо. Молот перестав працювати. З-під кадовбу показалося замазане оливою обличчя другого механіка машини.

Худорлявий капітан стояв спокійно з руками в кишенях і глядів прямо в молоденьке обличчя летуна, що на ньому дрібними крапельками виднів піт, від великої натуги.

В ангарі тепер втихло, як у святині. Німа машина, з розкладеними крилами, завмерла в очиданні. На молодому обличчі набігала кров до щік і молоде чоло стягалось у грізні зморшки.

— Перепрошую, сер... Як ви тут ввійшли? Ангар був зачинений... — вимовив молодий летун, здержуючи злість.

Капітан вислухав це без враження. Тільки очі підняв дещо вище.

— Що ви маєте приховувати передо мною, Юрку? — спитав півголосом.

Молодий летун мовчав. Не одержавши відповіді на свій запит, не почувався до обов'язку відповідати на чужий. Але кров злістю даліше напливала до обличчя, заливаючи й кінчики вух.

— Я хотів сказати... перед шефом ескадри, — додав худорлявий чоловік і розіпнявши повільним рухом шкіряну куртку, показав відзнаки.

Боротьба відбилась на лиці летуна. Він не витримав пронизливого погляду зверхника і опустив очі додолу. Але тільки на мить. За хвилину підняв їх знов. Якесь рішення вирізило себе в його душі.

Поволі виструнчився і опустив руки в долину.

— Я не маю нічого до приховання, сер. Мале ушкодження кадовбу підчас осідання... і все. Якраз в напрямі.

Другий механік видобувся з-під машини, станув побіч, мовчазний, збентежений. Серед мовчанки, що запанувала після цього оправдання, залізлом залунав голос худорлявого капітана.

— Ви збрехали мені, Юрку...

Сказав, замовк, і повернувшись на п'яті, відійшов геть.

На обличчі молодого летуна спалахнула буря, та в цій хвилині другий механік доторкував його руки. Потягнув до себе, придержав живий, нерозважний організм.

— Він нас не зрадить, Юрку...

Погляд летуна все ще шукав у темряві худорлявої постаті.

— ...добре, але як ви доставите це мені до машини...?

У відповідь, залунав жіночий голос, чисто і дзвінко, ясно і наказуюче:

— Це привезе поштове авто просто на летовище. Шофер передасть вам до кабіни. Він наш. Вам треба тільки пильнувати, щоб зайві очі не помітили нічого.

— Ясно. Зайвих очей вмію оминати.

— Надіймось. Поза тим... складайте точніші звіти. Провід не в силі був зорієнтуватись з вашого останнього звіту, де саме ви скинули останню посылку. Пізніше виявилось, що у квадраті Ф-3, але провід просить, щоб ви були точніші. Ваші товариші далеко кращі за вас.

Запанувала хвилинка мовчанки.

— Теодоро... я не повинен вам говорити... Останнім разом мене обстріляв советський військовий літак. Я находився далеко від визначеної лінії...

— Про це провід наш знає — твердо запевнив жіночий голос. — На жаль, нам усім часом трапляється бути обстріляними. Та це не оправдує вашої помилки.

Знов запанувала мовчанка. І знов лагідний мужеський голос найшов якесь оправдання.

— На летовищі помітили діри від куль... на моїй машині. Це може зле покінчитись. А тоді...

— Ах...! — нетерпеливо майже скрикнула жінка. — Це для нас не нове. Ви надто м'які ще

до нашої праці. Дивно вас виховала чужина... Америка.

На це мужеський голос не відповів. З вулиць добігав звичайний вечірній гамір, десь грала оркестра над морем у повені світел і дзенькотіли шклянки. Тут було тихо і спокійно.

— Так. Мені треба вже йти. Ви йдіть перші, нехай нас разом ніхто не бачить. Небезпечно, — заговорила вона.

Проте він не рухався.

— Теодоро... ви зразу так гарно ставились до мене... А від якогось часу стали такі суворі... Не розумію цього у вашій поведінці. Чому...

— Ах, Юрку, ви як мала дитина, все починаєте на-ново. Так, якби не хотіли зрозуміти, в якому страшному змаганні ми находимось... Тут не час на будьякі сентименти. Над нами всіма висить вічна загроза смерті і ви повинні це зрозуміти. До вашого відома подам ще, що на цій посылці провідові окремо залежить. Це зібрані серед нашої еміграції середники на допомогу нашим змаганням у краю... Ви розумієте. Ми зв'язані з краєм раз на завжди і цього вузла нам не розірвати ніколи. А це для нас найважливіше.

— Що робите сьогодні, Теодоро...?

— Маю багато праці. Ви знаєте, скільки я мушу писати статей і матеріалів і скільки це забирає часу.

— Може присвятите мені ще хоч годину...? — прохав.

Мовчала. Але потім заперечила гостро і суворо.

— Юрку, я прошу вас... залишіть на боці наші особисті речі... Це неважне тепер.

— Теодоро... не гнівайтесь. Я не хотів вам накидуватись. Вибачте мені... Чи скоро вас побачу?

— Не знаю, Юрку. Завтра мушу поїхати до Риму, відтак до Трієсту, і поверну аж за кілька днів. Може теж зостанусь ще тут, не знаю. Це не від мене залежить. Думайте про мету, що нас усіх в'яже. Думайте про наших... там.

— Так... — сказав на те півголосом мужеський голос, і шарудіння дало пізнати капітанові, що чоловік піднявся. — Прощайте, Теодоро... Що ж привезти вам з Букарешту...? — пробував зажартувати помимо її серйозности.

— Ах, Юрку... Ви знаєте, що мені нічого не потрібно. Нехай вам Бог щастить у вашій праці... Вертайтеся цілий.

З альтанки по хвилині вийшла кінчаста, мужеська постать і зникла у сумерку. Ще трохи пізніше підвелась жіноча, та в момент, коли вона задумувала поставити ногу на східці, заступила їй дорогу якась тінь.

— Вступайте назад, — наказав гострий голос українською мовою, хоч з дещо чужим наголосом. Жіноча постать завмерла на мить. За секунду одначе сягнула рукою до торбинки...

Капітан витягнув долоню і задержав її рух міцним хопом.

— Залишіть ці дурниці, дитино.

Тоді не запротестувала більш, відступила тільки назад і висловила на його адресу неспокійний запит:

— Чого ви хочете?

— Говорити з вами. Сідайте.

— У мене мало зайвого часу...

— Проте ви знайдете цю хвилину. Сідайте.

Присіла. А він стояв над нею, дещо похилений до переду, відрізуючи їй всякий відступ. В альтані запанував ще більший сумерк, коли він рештки світла заступив собою.

— Чи ви знаєте, що йому грозить за все це розстріл...?

Слова впали каменем у темряві і повисли ненатурально в напруженій атмосфері, що витворилась протягом кількох секунд. Темрява неначе згусла ще більше... Дивно лунали тепер сміхи в саду і відгуки оркестри... Разюче навіть, у цій поважній хвилині.

— За що саме...?

— Я досить зорієнтований, дитино,— кинув їй назад.

— Хто ви такий... — злякалась просто.

— Це байдуже. Дайте мені відповідь.

Відчув, як схвилювано піднімаються її груди повним віддиком. Але відчув теж, що він її зовсім не переміг і що перед ним жива, наростаюча небезпека. Відчув бунт, що виростав перед ним у цьому молодому тілі, а ще радше, в цій душі, що не піддалась його словам, чекала лише на нагоду до протиудару...

— Ми всі zagrożені тим самим... — скрикнула нагло, підвівшись проти нього.— Ми всі, і тут... і там... Ви розумієте це?

Її крик пролунав міцно, переконливо. Вона вірила у свої слова свято, вона боронила їх, як найбільшу скарбницю свого життя. Боронила проти рефлексії, що її кинув у її бік холодний запит незнамого чоловіка. Вона оборонилась — і стала небезпечною.

Худорлявий капітан зрозумів це в тій хвилині, коли пролунав тон її оклику. Зрозумів, що перед ним стіна і її він не проб'є ніякою силою. Перед ним віра, і ніякий розум не міг їй рівнятися.

Випрямився, зідхнув і без слова відійшов. Вона сягнула рвучко до торбинки... та залишила зброю в спокою.

* * *

— З дипломатичною поштою полетить тільки він — рішив полковник остаточно. — Він знає вже цю лінію і я не розумію, чому ви не хочете йому доручити цієї справи?

Худорлявий капітан стояв мовчки і слухав слова зверхника. Не знав, що зробити. Знав тільки одне: не найде аргументу для оправдання свого спротиву. Не зрадить цих дітей. Але чому полковник так вперся...? Доля?

Полковник відсунув карту набік і тим самим вважав, що все полагоджено. Худорлявий капітан виструнчився.

— Єс, сер.

Може капітан хотів ще такі щось сказати? Невідомо. Він тільки на одну мить задержався довше, як повинен, та вже приложив руку до шапки і залишив кімнату.

Прожектори горіли по старому і над ними тяжіла ніч. На небі і на землі панував спокій. Ані один мотор не гримів серед ночі. Лише, як добре вслухатись, можна було дочути шум недалекого міста, що спливало вином, пивом і цигарковим димом.

Капітан наслукувався в задумі цих відголосів. В задумі, що не могла собі дати ради з деякими проблемами. Бо ж він знав, на що і куди він мусить видати дозвіл летіти молодому летунові. Він знав, що бере на себе відповідальність за машину і за летуна. Немалу відповідальність.

Сліди куль на машині вистачали йому на всяку здогадливість. Такі сліди могли іншим разом і не повернути навіть... разом з залогою і апаратом. А що тоді? Хто візьме на себе цей випадок?

А що може бути, коли дипломатичним шляхом прийде протест проти порушення договорених і строго зарисованих ліній? Що буде, коли досягнуть це...? Хто за це відповідь? Це ж розстріл... Це ж порушення міжнародних договорів...

І на це дати дозвіл? Тому, що полковник вперся післати Юрка?

Сліди куль не давали спокою. Це ж не жарти. Це ж пахне багато поважнішим, як звичайне ушкодження машини.

Молодий хлопець у цій грі. Його було шкода старому капітанові. За нього він боявся, йдучи тепер у напрямі летунських бараків. І навіть не передумавши свого наміру, застукав до числа, що під ним жив молодий летун. Помимо брехні, що її молодий летун перед ним наважився зробити. Помимо такої образи...

— Прошу.

Увійшов і за собою замкнув двері. Летун підвівся від столу, залишаючи свою писанину. На його обличчі видно було здивування. Ждав мовчки на причину відвідин.

Капітан стояв зимний як камінь, опанований. Через тонкі стінки бараку сусіди могли б вислухати, хоч і незрозумілої мови, проте...

— Полковник наказав вам летіти. Я передаю наказ. Хоч я особисто спротивлявся... не вдалось мені його переконати... доступними мені аргументами. Ви повинні готовитись до лету. Та я даю вам наказ... Ви не смієте ні на одну милу збитись з визначеної траси. Бо я перший подам вас під військовий суд.

Каміння не падає так твердо, як падали ці слова. Немов би оббивались об долівку, гриміли у вухах.

Летун поблід. Щоки заграли. Затиснув зуби, не вдержав:

— Ви спротивлялись...? Ви... ви не знаєте, що ви могли за кривду мені зробити... сер, — викинув із себе у відповідь.

— Ви зрозуміли мій наказ?

— Я зрозумів його сер, та я його не виконаю. Зроблю, що знаю... і чого ви не знаєте.

Капітан підняв голову вище. Здержував себе. Інакше міг кинутись на цього молодого, нерозумного чоловіка.

Здержав себе. І не тільки здержав. Переміг себе... для цього юнака.

— Юрку... — заговорив зовсім тихо. — Я прошу вас... Не відходьте ні на мильо від траси. Я прошу вас...

Летун був обурений до живого таким вмішунням у свої особисті справи.

— На жаль... сер! Можете мене наказати арештувати. Я лечу і роблю це так... як потрібно.

Капітан зблід. Вистачило свиснути і цього чоловіка арештували б та полетів би хто інший. А ця фатальна пересилка... не дійшла б на час... а може й ніколи. До ста тисяч рогатих чортів. До ста...

Закусив губи старий капітан і на худорлявому обличчі піт заблищав дрібнесенько...

Без слова обернувся і пішов.

По дорозі зачепив об вирядний магазин і старому Віллі кинув коротко...

— Постарайтесь комплект ракет наладувати на Вельві. Вона сьогодні ще відлітає... Ракети із світляними й димовими включно. І нехай пілот не забуде зброї. Це мій наказ.

На небі моргали зорі і старались розвеселити нахмарене, понуре обличчя капітана. Не вдавалось їм.

* * *

Ясний соняшний день залив весь світ теплом і щастям. На всіх обличчях ясно ло вдовolenня і гумор. З усіх сторін маяли китиці квітів, лямпіони і ясні дівочі суконки. Залого леговища мала вільний день і малими автами роз'їздилась з леговища в місто, забираючи радіючі пари. На верандах ресторанів та барів грали оркестри, над морем, що синявою манило до себе соняшних людей, стелились строкаті вітрила та розмальовані човна...

А в кабіні радіотелеграфіста від трьох годин непорушно стояв на власних ногах худорлявий капітан і разом з радіотелеграфістом слідкував змученими очима за всіма радіограмами, що приходили зі світу. На обох обличчях видно було напруження, в очах—твердий запит, і в умах—свідомість, що щораз виразніше відбивала далеку трагедію незбагненої мовчанки етеру.

— А Букарешт...? Зловіть Букарешт...

— До цієї пори нічого нового. Не прибув на місце.

— Неможливе... Ловіть знову.

Радіотелеграфіст здвигав раменами. Він розумів жар, що палив душу капітана, настільки, наскільки міг журитись капітан ескадри долею одного апарату. Але те, що виробляв цей старий дивак, проходило межі людського поняття. Не відступав від трьох годин ні на крок від радіоапаратури. А мовчанки не воскресити ніякими болями. Мовчанки етеру тим більше.

Годинник вказував пізний час. Давно вже повинен був літак причалити в Букарешті з дипломатичною поштою. А проте до цієї пори не причалив, і невідомо було, на якому відтинку між Прагою й Букарештом він зник.

А капітан не хотів алярмувати чужинних станцій. Мав на це певні причини, про які навіть не хотів сказати радіотелеграфістові, що вже три рази дораджував щось подібного.

Раптом заскакала стрічка Морзе і капітан прилип очима до рисок та точок, що вискакували з-під апарату. У слухальцях бреніли короткі та довші звуки.

— Букарешт... — відшифровував разом з радіотелеграфістом на вузенькій, білій стрічці. — Букарешт... Заперечує прибуття. Нічого...

Не прибув.

Капітан обтер піт із чола. Був блідий, уста мав затиснені і в очах тільки держався залізний блиск. Прямо в кабіні підійшов до телефону і зажадав сполучення з полковником. Застав його ще дома.

— Не прибув, сер. Я боюся, що так буде... Почуття.

— Ні, сер. Я сам полечу, сер. Я сам. Надто залежить мені на ньому... Або найду його... або... — не скінчив.

* * *

Перед самим відлетом підскочило до літака мале авто. В ньому піднявся вартовий з охорони леговища.

— Сер кептен, лист для вас і цей пакунок.

Худорлявий капітан, що протягом останніх годин ще більше схуд, сягнув вже зі східців машини по білу коверту і невеликий пакет. Відчинив спершу лист, перебіг очима, згорнув і всадив до кишені.

Поліцист помітив, що капітан зреагував на листа. Потім бачив, як старшина відчиняє пакетики, витягає щось зелене і кругле, подібне на невеликий вінок, і знов вкладає до середини.

— Вона хоче конче з вами бачитись, сер... — шепнув.

З машини вихилився перший механік і налитому обличчю надав ділового образу.

— Все готове, сер, — зголосив.

Капітан спрямував сірі очі в обличчя поліциста. Поклав руку на його рамені.

— Скажіть їй... що я його теж люблю... Так скажіть їй.

(Далі буде)

СУМ У СВІТЛІ ФАКТІВ І ІЛЮСТРАЦІЙ

КАНАДА

Однією з замітних подій в житті Спілки Української Молоді в Канаді був III-ій Крайовий З'їзд СУМ'у, що відбувся в днях 2. і 3. вересня 1951 в Торонто.

На цей день з'їхали сумівські делегати з найдальших закутин Канади. Прибули найкращі представники молоді, що на два дні покинули свої фабричні варстати, фарми, свої щоденні турботи та присвятилися питанням, що є кардинальними в нашому житті. Йдеться тут про виховання й збереження молоді від денационалізаційних впливів чужини.

З'їзд відбувся в незвичайно дружній та мильній атмосфері. Третій З'їзд СУМ'у в Канаді зробив підсумок проведеної праці за минулий рік та намітив напрямні дальшої праці. З радістю треба відмітити, що СУМ в Канаді росте з кожним днем. За минулий рік створено 5 нових осередків, так що під сучасну пору є 20 осередків, 2 самостійні ланки та 10 ініціативних комітетів, в яких згуртовано 1254 члени.

Культурно-виховна праця сумівських клітин зосереджувалася в 15 хорових гуртках, 15 драматичних, 9 музичних, 11 спортових, 8 шахових і ін. Силами цих гуртків за рік праці було дано: 46 концертів, 43 драматичні вистави, 62 академії, 5 свят молоді, 52 спортові змагання, 12 шахових турнірів. В осередках виголошено 180 рефератів і доповідей. В 12 осередках є бібліотеки з 1206 книжками. Зорганізовано Крайовий Звиг СУМ'у та сумівці взяли участь в зустрічі української молоді США й Канади.

Крайовий Комітет СУМ'у розвинув живу видавничу діяльність, видаючи журнал „На Варті“, а також книжки.

Крайовий Комітет звернув теж увагу на зовнішні зв'язки та взяв участь у З'їзді Світової Асамблеї Молоді в Ітака.

В незвичайно живій та дружній дискусії обговорено цілий ряд сумівських справ, зокрема питання ЮСУМ'у, дитячих садків, українознавчих курсів та взагалі всі інші питання культурно-виховної та освітньої праці Спілки Української Молоді.

Особливо слід привітати постанову З'їзду про потребу започаткування при Крайовому Комітеті вишколу інструкторів, які в майбутньому мають вести сумівську виховну працю.

З нагоди третього З'їзду влаштовано великий концерт, що пройшов з великим успіхом. В концерті взяли участь мистці Українського Народного Театру під проводом Г. Ярошевича, які поставили першу дію „Назара Стодолі“. Виступав сумівський хор із Торонта під керівництвом З. Інотка, сумівський балет під керівництвом З. Мартинюка, балет „Троянда“ під керівництвом Зеленка та оперовий тенор-соліст С. Шульга. На початку другої частини концерту друг П. Колісник виголосив палку промову, в якій малював славний пройдений шлях Спілки Української Молоді в Україні і на вигнанні.

Концерт закінчився могутнім акордом сумівського хору „Прометей“:

„Щоб ширилась в світі наша свята віра,
щоб пишався і цвів Рідний Край...“

АНГЛІЯ

Ніколи ще перед тим не жило стільки українців в Англії, як оце тепер. Внаслідок другої світової війни в Англії опинилося багато української молоді. Це в першу чергу українські воюючі, а далі молодь, що виїхала з таборів з Німеччини на працю.

Нелегко живеться цій молоді. Важкі життєві будні придавлюють її. Тяжка фізична праця, поганий клімат (часті мряки й дощі), все це погано впливає на кожну людину, що приїхала з континенту. Однією з незвичайно важливих проблем для нашої молоді в Англії є те, що немає українського жіноцтва і тому постає небезпека, що наші хлопці будуть змушені женитися з англіяками.

Не зважаючи на всі труднощі і несприятливі умовини, українська молодь в Англії працює і вірить в краще завтра.

СУМ в Англії належить до одних з найбільше численних і активних теренів. СУМ в Англії має 2331 членів, з того мужчин 2193, а дівчат лише 138. Ряди СУМ'у ростуть постійно, чого доказом є те, що в минулому році вступило до СУМ'у 317 нових членів. Праця СУМ'у в Англії є надзвичайно динамічна та виявляється в лекціях, рефератах, академіях, зустрічах, спорті, театральних виставах та концертах.

При осередках існує: 10 драматичних гуртків, 5 хорів, 5 оркестр, 3 гуртки українознавства, 7 футбольних дружин, 10 дружин відбиванки, 13 гуртків столового тенісу, 2 легкоатлетичні гуртки.

На окрему увагу заслуговує видавничу діяльність: журнал „Голос Молоді“, видавання книжок, а зокрема допомога щодо друкування книжки проф. Ващенка „Виховання волі й характеру“, зладженої ЦК СУМ'у до друку. Імпрезова діяльність Спілки Української Молоді є дуже видатна. Рік-річно відбуваються Свята Молоді.

Цього року (30.6.) відбувся в Лондоні Звиг СУМ'у, що випав гарно та цілком вдався. В Звизі взяли участь 1500 сумівців, не рахуючи гостей українців і чужинців, що прибули на цю імпрезу. В Звизі взяли участь теж сумівці Бельгії, в кількості 38 осіб.

Є всі дані твердити, що СУМ в Англії ще більше поживає, а головню поглибить свою працю в ділянці виховання і самовиховання. Зокрема інтенсивно-виховна робота, курси українознавства, самоосвітні гуртки, курси чужих мов, і ін. повинні стати предметом зацікавлення нашої сумівської молоді. Віримо, що так воно й станеться, бо сумівська молодь в Англії — це справді жива і творча молодь, що горить бажанням праці й посвяти своєму народові.

БЕЛЬГІЯ

В 1947 р., раною весною, багато української молоді в Німеччині покинуло скитальчі табори та вирушило до Бельгії.

Переважна частина хлопців пішли до копалень. Різноманітні приймали ці непривітні копальні. Не легко було селянинові чи інтелігентові виконувати працю вуглекопа. І власне в умовах, де важко зібрати всіх людей, бо працюють по змінах, постала Спілка Української Молоді та розгорнула незвичайно жваву й активну діяльність. Крайовому

Комітетові СУМ'у в Бельгії вдалося поставити сумівську виховну роботу на належний рівень. В першу чергу весь наголос праці поставлено не на екстенсивну працю, розраховану на короткотривалі ефекти, але весь тягар звернено на інтенсивну роботу, яка виявляється в конференціях, відправах, курсах, лекціях, таборах тощо. Зокрема на терені Бельгії діє Український Народний Університет, що став зав'язком поширення освіти не тільки для сумівців Бельгії, але теж і інших країн. Про працю СУМ'у найкраще говорять цифри. За другий квартал 1951 року продовжувано лекції українознавства, а зокрема звернено увагу на складання українознавчих іспитів, а також вивчення чужих мов, головню французької та англійської, поширення медичних та шоферських курсів. За цей час відбуто по осередках 79 сходин, 21 академія, 10 гутірок, 25 українознавчих лекцій, 9 різних імпрез, 6 забав, і великий вечір та одне спільне свячене. 12 осередків мають свої власні бібліотеки. В терені існують 4 хори, 3 балетні гуртки, 5 драматичних гуртків. Сумівські драматичні гуртки поставили 3 вистави, а саме: осередок Шатле — „Невольник“, осередок Мураж — „Шлях до свого дому“, та осередок Вінтерсляг „Третя сила“.

Сумівці брали участь в католицькому конгресі та 38 сумівців взяли участь в сумівській маніфестації в Англії.

Другого вересня відбули сумівці Крайове Свято Молоді, що пройшло дуже імпазантно.

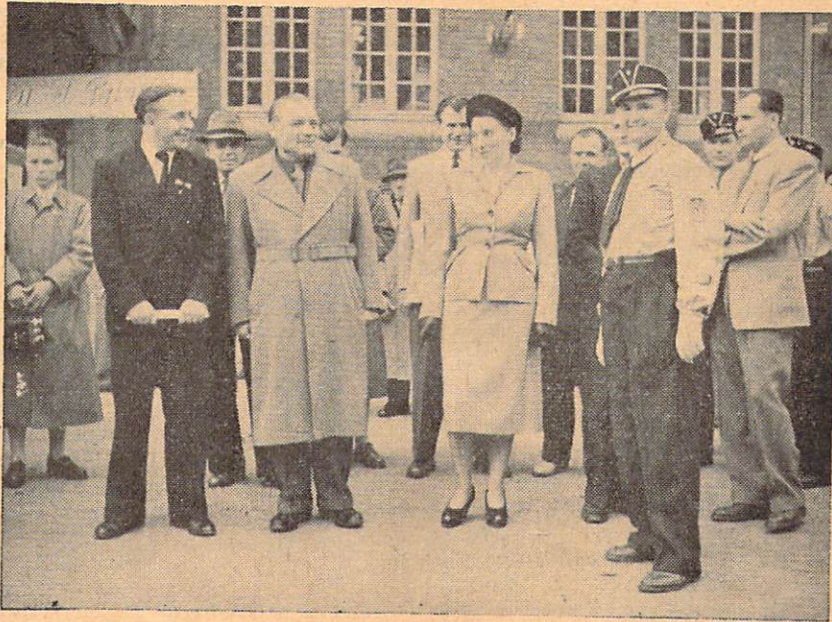
Сумівська праця в Бельгії ведеться добре, не зважаючи на недуже вигідні умовини. Вона не раз є менше ефектовна, менше демонстрацій і маніфестацій, але зате є плянова щоденна кропітка виховна праця. Бельгія — це одна з країн, де сумівці пляново вивчали книжку проф. Ващенка

„Виховний Ідеал“, влаштували вишкільні дні, а зокрема переводили іспити сумівців.

Важко передбачати шляхи розвитку СУМ'у в Бельгії бо багато молоді виїжджає до Канади і США, але треба признати, що під сучасну пору СУМ в Бельгії став кузницею виховання, самоосвіти та взагалі плекання молодого покоління до великих завдань, що їх ставить перед нами Батьківщина.

ФРАНЦІЯ

Франція є однією з країн, де були найважчі перешкоди в сумівській праці, головню через брак молоді нової еміграції, важкі матеріальні умовини, розпорошеність, тощо. Всі намагання ЦК СУМ'у не давали належного успіху. Щойно 25. вересня 1950 року створено у Франції Організаційне Бюро СУМ'у. Завдяки жертвенності й ініціативі голови Бюро друга Буна Теодора, розпочалася організаційна робота, завдяки чому поволі й поступово поставали осередки СУМ'у в Франції. Дотепер у Франції існує 4 осередки: Мец, Ліль, Віллерю, Париж. Одним з найактивніших і найстарших осередків СУМ'у у Франції є осередок Мец, що нараховує 46 членів. Осередок щотижнево відбуває сходини. При осередку існує аматорський гурток, який дав вже 4 вистави, організовано екскурсії до Вердену, влаштовано цілий ряд свят і академій. Дещо поживавилася праця в осередках Ліль і Віллерю. Наймолодший осередок в Парижі теж не залишається позаду в своїй праці. 15. липня м. р. відбувся I-ший Крайовий З'їзд СУМ'у в Франції, який покликав до життя Крайовий комітет СУМ'у. Є всі дані вірити, що СУМ в Франції при добромu проводі дуже скоро зросте, як кількісно, так і якісно. — Щастя Боже!

з вересня у Брюсселі (Бельгія) відбулася конференція керівників СУМ-у європейських країн. На фото: делегати конференції (з ліва на право на першому пляні Я. Деремєнда — голова КК СУМ-у в Англії, О. Калинин — голова Центрального Комітету СУМ-у, А. Муха — член ЦК СУМ-у, О. Коваль — голова КК СУМ-у в Бельгії, П. Ванаш — секретар КК СУМ-у у Франції інші.

Фрагмент зі Здигу СУМ-у
в Белв'її, що відбувся восени
1951 р.

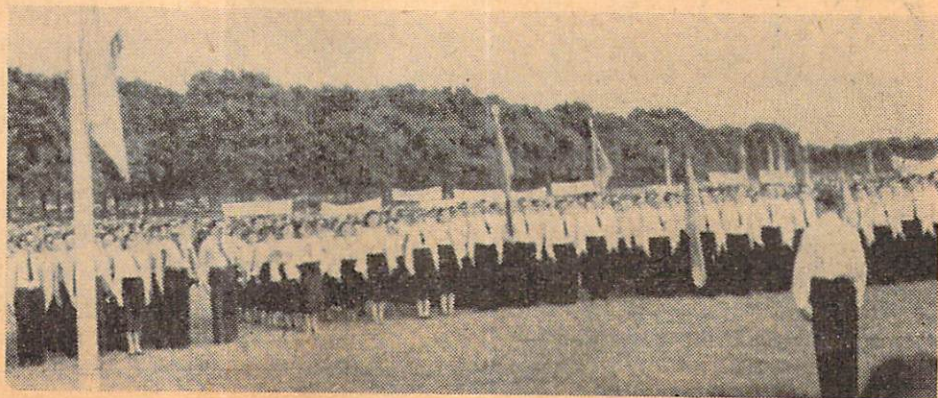

Молодіча сторожі інтересів
України.

У вересні, в Нью-Йорку Спілка Української Молоді в Америці влаштувала грандіозну політичну маніфестацію української молоді. Маніфестація, в якій взяло участь понад 3000, була спрямована проти російського червоного і білого імперіалізму.

На фото: учасники маніфестації слухають промовців у залі одного з найбільших ньюйоркських будинків.

Фрагмент із маніфестації молоді в Англії, що відбулася в Лондоні 30 червня 1951 р.

У дні збіговища комуністичної молоді в Берліні (5-19 серпня м. р.) організованого Москвою в Берліні, наші представники провели ряд зустрічей із представниками молоді інших країн, розповсюдили антимосковську і антикомуністичну літературу та виступали прилюдно з промовами. На фото: (зліва в право) М. Лабунька (від студентів), Г. Наняк — секретар ЦК СУМ-у та М. Галів — заступн. голови КК СУМ-у в Німеччині.

СУМ в Австрії вшанував пам'ять полеглих борців за волю України.

На фото: сумівці і громадянство м. Астен ідуть на могилу бійця УПА, що перейшов до Австрії з Краю і поляг від ран, одержаних на кордоні.

В Німеччині, на Льорелай, був влаштований міжнародний табір молоді. У таборі побувала делегація української молоді з Німеччини.

На фото: група української молоді в таборі на Льорелай. Другий з ліва — голова Крайового Комітету СУМ-у Німеччини Володимир Ленік.

Наша пісня не вмре, не загине! — Широко відомий у Канаді сумівський хор під диригентурою п. З. Гнопка. Співи цього хору записані на петефонних пластівках

С. ПРИХОДЬКО

РЕЦЕНЗІЯ

НА ХИБНОМУ ШЛЯХУ

„ФЕНІКС” — неперіодичне видання Товариства Української Студіючої Молоді ім. М. МІХНОВСЬКОГО. Журнал знання, культури і суспільної думки. Зоспит 2, 1951. Рік I.

Ще до того, як сісти мені на корабель, яким я маю відплисти з Європи в інші світи, мені, ніби останній привіт, надіслав приятель друге число студентського журналу „Фенікс”. Приятель мій зробив це певно тому, що знав, який сентимент у мене є взагалі до молоді і особливо до студіючої, а ще знав і те, як я захоплено вітав появу 1-го числа цього журналу і як я, не зважаючи на деякі його недоліки, захищав творців і видавців журналу в колі моїх недоліки, захищав творців і видавців журналу в колі моїх приятелів, які вже від першого числа домагались, на мій погляд, просто деможливий досконалости. Молодь, говорив я їм, тому є молодь, що вона невдосконала, а живе, творить, вчиться і... удосконалюється. Друге число, говорив я їм, буде щось ще ліпшого, а третє і ще так далі — до повного удосконалення.

І от я одержав друге число, як „привіт на прощання”. Гарно, знов як і перше, чепурно видане. Правда, мене вразила обкладинка кольору, кольору якогось „прив’ялого палахкотіння”, але це дурниця. Обкладинка не говорить за зміст. Головне, щоб не було цього „прив’ялого палахкотіння” за обкладинкою. Головне, щоб зміст палахкотів вогнем любови і ненависти того, чие ім’я носить Товариство, що видає цей журнал. Тобто, любов’ю і ненавистю блаженної пам’яті Миколи Міхновського. Оце основне, а обкладинка...

Перекидаю сторінки і мені у вічі падає портрет великого нашого вченого, великого патріота Вадима Михайловича Щербаківського. Читаю коротку, але змістовну і майстерно написану статтю про цього українського мужа. Писала, виявляється, жінка-доктор філософії Смалко Ємілія. Чудесно написала. Я знаю Вадима Михайловича з Праги — відчував у цій людині багато того, чого не відчував у інших. Але окреслити так ядерно, як це спромоглася Ємілія Смалко, я тоді не міг. А от вона змогла. — Добра ювілейна стаття. А внизу під портретом Щербаківського, ніби завершуючий і підсумовуючий акорд — цитата з М. Міхновського: „Українська Нація мусить добути собі свободу, хоч би захиталась ціла Росія. Мусить добути свого визволення національного і політичного, хоч би полились ріки крови”.

Перечитавши це з середини журналу, миттю я вирішив, що між кольором обкладинки і змістом напевно немає нічого спільного. Зміст напевно палахкотить справжнім молодим, українським вогнем.

Так подумав я і почав переглядати журнал більш уважно з першої сторінки. Перша сторінка — некролог: Осип Дяків-Горновий.

„З першими відлітаючими ластівками з України пробирались через ворожі застави посланці непоборної Землі й принесли нам знову, як перед роком, сумну вістку: Осип Дяків-Горновий в листопаді 1950 року впав смертю героя в бою з займанцем під час облоги підпільної кривки. Горновий!”

Кому ж невідоме це ймення, що стало сьогодні одним з прапорних імен **ВОЮЮЧОЇ БАТЬКІВЩИНИ** (підкреслення наше. П.С.)”.

Значить заповіт М. Міхновського в дії, значить „Українська Нація добуває своє визволення з рабства націо-

нального і політичного” і проливає за це „ріки крови”. А молодь — студентська молодь, яка об’єдналася в товаристві імені Міхновського, це розуміє, віддає шану і ідейно озброюється, щоб у вирішальний момент стати на захист тих ідеалів і стати співучасниками боротьби здійснення тих заповітів, що їх лишив їй її Патрон — Міхновський.

Після цього мені почало здаватися, що й обкладинка 2-го числа „Фенікса” не має „прив’ялого палахкотіння”, а що в цьому числі від першого до останнього слова саме справжнє молоде палахкотіння.

Але ось зразу ж за некрологом славної пам’яті Горнового від претенсійної рубрикою „студії”, іде перша стаття К. Митровича „Сучасний європейський гуманізм”. Вся стаття присвячена, власно кажучи, не студіям духових течій в Європі, а скоріше поверховному перелікові низки європейських авторів і їх творів, без власного погляду ні на авторів, ні на їх систему поглядів. Читаючи ці „студії”, так увижається К. Митрович, обкладений книжками, з яких ретельно виписує цитати, а потім ці цитати ретрушує власними вставними реченнями і надсилає до „Феніксу”, до журналу студіючої молоді ім. М. Міхновського, а редакція над цілою збираниною цитат ще й ставить напис: „Студії”.

Так принаймні привидився мені К. Митрович, після того, коли я уважно перечитав ці його студії.

Ніхто не заперечує, що сучасні течії сучасної Європи вивчати нам треба. Але ніхто не заперечить і того, що вивчаючи ці течії, треба завжди мати і свій особистий погляд, свій підхід до того, що студіюєш. У автора ж К. Митровича є якась дивна порожнеча в думанні від власного „я”. Його немає ніде. Його „я” завжди топчеться ногами того автора, якого він цитує чи якого „студіює”. Він завжди є „під ними”. Говорить про Ясперса і не знаєш — де Ясперс, а де Митрович, говорить про Сартра і знов же те саме. Так що коли б хотів заперечити (а в цій статті з українського пункту бачення — заперечити треба), то це буде заперечення не думок Митровича, а думок його „студійного” матеріалу, тобто, вступати в полеміку з Ясперсом, з Сартром, з Гайдеггером і з Больновим. А тому, що ці філософи не належать до „Товариства Студіючої Молоді ім. Міхновського”, ми їх поминаємо. Поминаємо саме тому, що вони далекі системі свого думання, а зокрема ж від системи думання М. Міхновського.

В житті прийнято, що гурти людей об’єднуються на базі тотожності думання і, як символ, як напрямок в думанні, беруть собі ім’я когось Великого з раніше живучих, що й нормує їх систему, що скеровує їхні думки і їх розвиток своєю системою думання. Українська студіююча молодь взяла до свого товариства ім’я М. Міхновського. А це вже зобов’язує навіть і до „сучасного європейського гуманізму” підходити так, щоб не забувати про свого патрона Міхновського. Бо Міхновський не є просто ім’я, а ім’я, що несе в собі цілу ідею, ідею цілої нації. Правда, ми знаємо, є одна країна в світі, де ім’я приписується, як паперовий ярлик до товару. Але таке можливе лише в тій країні. В тій країні є тисячі колгоспів імені Сталіна, сотні інститутів імені Леніна. Там це звичайні ярлики. Там, наприклад, в Києві є російський театр імені Лесі Українки, але в цьому театрі ніхто в своїй творчій методі не подумає навіть наслідувати Лесю Українку і навіть її думки вважаються там за думки крамольні. Є там і уні-

верситет ім. Т. Г. Шевченка, а чи там є будище від Шевченка? Ні! Там навпаки, йде боротьба з Шевченком, в тому університеті імені Шевченка є повне заперечування думок Шевченка. Але це все там, в країні, в якій все це абсолютно можливе і допустиме. Але в цілому світі, поза тією країною, ім'я, яке прибирає собі та чи інша група однаковомислячих, до чогось зобов'язує і щось вимагає від кожного члена такого товариства. Ім'я М. Міхновського вимагає багато від студіючої молоді, що об'єдналася під його іменем, вимагає це ім'я багато і від редакції журналу цього товариства. Редакція цього журналу мусить відчувати і зрозуміти, що головним, начальним, політичним і художнім редактором у неї є М. Міхновський, а сама редакція є лише відповідальною перед цим невидимо присутнім головним редактором. Редакція мусить відчувати, що Міхновський не ярлик, а вічно жива і діюча сила. Бо в слові — Міхновський — ціла ідея української державності, ціла ідея боротьби за цю державність. Так, світ сьогодні може собі дозволити шукати нових „вірую“, бо він переситився „старими“. Світ може йти походом до відкриття нової „віри“ — „екзистенційного НПІЛЬ“, але чи може і сміє йти в ці розшуки Україна, від якої забрали її національне „вірую“, Україна, яка бореться за своє „вірую“? Чи сміє українське студентство своїми „студіями“ скеровувати своїх співтоваришів на шлях розшуків „людини“, якої ці „студіюючі“, не бачать, і за якою вони так сумують?! „Людино, де ти?“ — кричить своїм віршем поет Ф. Коваль (невідомо чому цей вірш присвятив поет професорові О. Кульчицькому). Скаржиться поет, що „наче всі віки прошив стрілою — тебе не бачив“... (тобто людини).

„Людино, де ти?..

А як надгробний ляже камінь,
мене без тебе ніч знайде,
мій дух не все... шука тебе
він буде вічно між зірками”.

Хто це шукає людини? Український поет? В українському журналі „Студіюючої молоді ім. Міхновського“? „Перестудіювалась“ наша молодь і зразу постаріла і від цієї передчасної старости осліпла і не бачить людини. А отой некролог про Горнового: „Осип Дяків-Горновий в листопаді 1950 року впав смертю героя в бою з займанцем під час облоги підпільної крівки“, то вам пане, поете, і панове редактори, не людина? А оті „посланці непоборної землі“ що пробираються „через ворожі застави“ не люди? А оті, що борються із злом всього людства, гинуть, самі себе нищать останнім набоем, щоб не дістатися до рук ворога — теж по вашому не люди? Якої ж людини ви шукаєте? А отой старий професор, що ви привітали його в дні його 75-тиліття, що вірить в те, що він не помре, бо має ще багато чого зробити — також не людина у вашому розумінні? Яку ж людину ви собі шукаєте? Чи не оту людину-екзистенцію, що по ній тужить Сартр? Чи не людину типу Муньє, що його ви так ретельно захищаете проти „обвинувачення“ його проф. Державином „в прокомуністичних симпатіях“ та про його проповідування „антипатії до християнства? Чи не в постаті Андре Жіда, що його ви проповідуете, як одного з „сподвижників людської гідності“, як людину, „що своїм еством шукала правди — але так боялась фальшивих формулок і догм, що не спромоглась ні на які критерії правд“. От чим ви хочете, панове, виправдати Жіда як атеїста. Хіба і для вас християнство це лише сума формулок і догм?

Дивне вражіння робить друге число журналу „Фенікс“. Прив'яле палахкотіння з обкладинки журналу у змісті перетворилося просто в попіл „старечої передсмертності“. Не рятує від цього і назагал добра і потрібна стаття із розділу „Проблеми“ О. Ковалья „За Українську економічну концепцію“. Не рятує і широко представлене студентське життя і зreferовання деяких українських і чужинецьких видань. Бо цим не можна залатати тієї безідейності, яку журнал намагається підсунути читачеві, як глибоку ідейність і погоню за її розшуками. Розшуків нема. Є скигління, що охоплюється віршем того ж Ф. Ковалья:

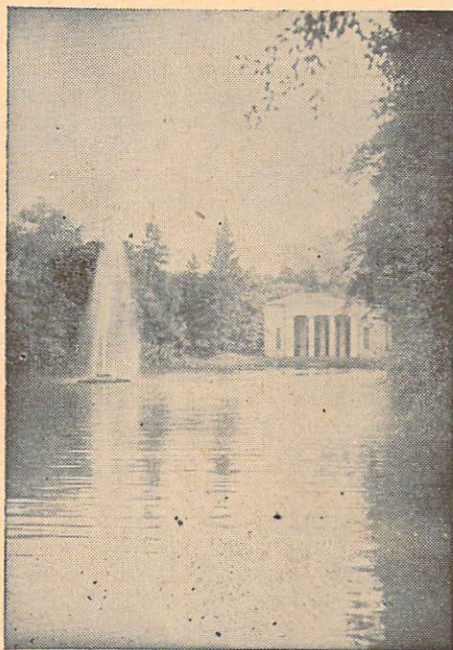
„І я один стою на роздоріжжі
Двох противств: буття і небуття.
Ніхто нам серць зухвало так не ріже,
Як те життя.
Пливуть думки до берегів далеких,
Чомусь манить нас в голубину даль
Чомусь жене незнаний нам ще клекіт
— Важка печаль...”

Ми вже не кажемо, яка жалюгідна мистецька вартість от цієї „поезії“, скажемо лише, що журнал так „печально“ виглядає з таким матеріалом.

Шкода, що поетова „печаль“ перешкоджає йому самому і цілій редакції журналу „Фенікс“ бачити те героїчне, що його проповідував той, що його ім'я, як прапор, взяли ті, які видають цей журнал.

С. Приходько

Світлина до статті проф. П. Курінного
„Місто Гумань”

М. Гумань на Київщині. Парк „Софіївка”. Збудований графом Ст. Щ. Потоцьким для своєї жінки Софії, родом грекینی. На фото: павільйон над ставом і могутній водограй до 20 метрів заввишки.

ВОЛОДИМИР ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ

ПІСНЯ ПРО КНЯЖУ УКРАЇНУ

ОЛЬГА МУДРА

Залишив князь Ігор сина,
Молодого Святослава,
Та малий ще був князенко,
Щоб державні весті справи.

Тимто, поки Ігоревич
Набирався росту-сили,
Ольга, мати Святослава,
В Україні володіла.

Смілива була й відважна,
І напрочуд уродлива,
І важні державні справи
Мудро всім вела на диво.
Смерти свого чоловіка
Деревлянам не простила,
За невірність, смерть і зраду
Їм оддячила - помстила.

Їхні землі звоювала,
Зради гнізда розметала,
Щоб громада деревлянська
На своїх більш не ставала;

Щоб свою з'єднала силу
Із усіма племенами
Ї Україну боронила
Перед злими ворогами.

Із сусідами княгиня
Заклонила мир і згоду,
Навіть їздила в гостину
До самого Царгороду.

Грецький цісар дивувався,
Звідки ум такий удався
В тої славної княгині,
Що панує в Україні!

І послів у край німецький
Із дарами Ольга слала,
Бо про щастя України
І її повагу дбала.

Хоч жила в поганській вірі,
Бо поганкою вродилась,
Прийняла Христову віру,
Християнкою зробилась.

Бо й про це нам треба знати,
Що тоді на Україні
Скрізь була поганська віра
І поганські скрізь святині.

Грім лякав людей найбільше,
Богом всі його вважали,
Сонце, полум'я і вітер
Теж богами визнавали.

На полях, в лісах, у водах,
У повітрі й під землею, —
Скрізь живуть божки — казали —
Непроглядною сім'єю.

У гаях та у святинях
Ідоли божків стояли,
Там погани їм молились,
Там і жертви їм складали.

Ольга перша відказалась
Визнавати давню віру
І тим приклад показала
Внукові Володиміру.

А за те, що відзначилась
Розумом і чеснотою,
Українці називають
Ольгу мудрою й святою.

СВЯТОСЛАВ ЗАВОЙОВНИК

Довгий час ходила слава
Та за військом Святослава,
Ї виростили перемоги
За тим князем без тривоги.

„Краще, браття, в чистім полі
Головою наложити,
Як у соромі й неволі
Під ярмом ворожим жити!”

Так сказав цей князь хоробрий
І повів сміливих воїв
У Хозарію багату
На походи і підбої.

Понад Волгою, над Доном,
Від Кавказу до Уралу
Простяглись хозарські землі,
Там видніло міст чимало.

„Вдармо, браття!” — до дружини
Святослав сказав завзятий —
„Свого той не оборонить,
Хто не вмє здобувати”.

Не устоялись хозари,
Впали мури, трісли стіни,
І хозарська вся держава
Поклонилась Україні.

Із-за моря, з Царгороду
Цісар шле послів, благас:
Порятуй нас, Святославе,
Лютий ворог наступає!

Мов гримучі грізні хмари,
На мій край ідуть болгари —
Вдар на них — здобудеш славу
І мене спасеш від кари”.

У зв'язку з перенесенням друкування „Авангарду” з Німеччини до Англії, це число виходить із запізненням.

РЕДАКЦІЯ

В ч. 7-8(16-17) „Голосу Молоді”, в статті кн. Токаревського-Карашевича „Симон Петлюра в Парижі” на ст. 14 вкралась помилка. Треба читати: 30-го травня поховано його, і т. д.

